

ARBETARE I ALLA LÄNDER, FÖRENA ER!

RiktpunKt

NUMMER 9 ÅRGÅNG 27 NOVEMBER 2017 ORGAN FÖR SVERIGES KOMMUNISTISKA PARTI

Tema: Skolan

Dagens svenska skola har utvecklats i en helt annan riktning än de socialistiska enhets...

Riktpunkt

Organ för SKP Sveriges Kommunistiska Parti

Ansvarelig utgivare Håkan Jönsson

ISSN ISSN 1102-7010

Epost riktpunkt@skp.se

Postadress Flyghamnsgatan 1

128 35 Skarpnäck

Besöksadress Flyghamnsgatan 1

Telefon 08-735 86 40

Prenumeration helår 300:-, kvartal 75:-
utland 350:-

Lösnummer 20:-

Plusgiro 421 53 84-1

Bankgiro 636-7080

Webb www.riktpunkt.nu

Omslagsbild: Janders/Wikimedia Commons

För obeställt material ansvaras ej.

Citera oss gärna, men ange källan.

Innehåll RIKTPUNKT NR 9 2017

Människan och utbildningen	3
Låt inte utsugarnas fina ord lura er!	4
Rapport från mittens rike	5
Vi får skylla oss själva!	6
Mitt arbete	7
Skolsystemet i DDR	8
Minnen från den polytekniska undervisningen	10
En skolgång i efterkrigstyskland	11
Intryck från världsmötet	12
Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum	13
Överåriga kommunister?	15
Oktoberrevolutionen i landets tre största städer	16
Den nationella frågan	17
Standing Rock	19
Bildning, utbildning och kunskap	20
Läroutbildning - hållbart bygge	21
Rädda varven	22
Jag har hört att ni inte vill lära er nåt	23

Sotji: "Vi fortsätter på röda oktobers väg" Gemensamt uttalande från 36 kommunistiska ungdomsorganisationer

Vi fortsätter på röda oktobers väg. Vi stärker vår kamp för socialismen.

Vi, 36 kommunistiska ungdomsorganisationer från världens alla hörn deklarerar följande med anledning av att den 19:e Världsongdomsfestivalen, en gemensam aktivitet tillägnad Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum, som hölls i Ryssland den 18 oktober:

Vi hedrar kollektivt minnet av att hundra år har gått sedan den stora socialistiska Oktoberrevolutionen! Vi hedrar den utmärkande världshistoriska händelsen under 1900-talet, som bevisade att kapitalismen inte är oupphörlig och oövervinnelig. Oktoberrevolutionen bevisade att folken med sin kamp kan störta kapitalismen och bygga ett bättre samhälle, ett socialistiskt samhälle.

Vi hedrar händelsen som bevisade att alla stora problem som ungdomar konfronteras med i den kapitalistiska världen såsom imperialistiska krig, sysselsättning, flyktingvågor, tvångsinvandring, kapitalistiska kriser, exploatering, arbetslöshet, krossade arbetarrättigheter, diskriminering mot kvinnor, problemen inom utbildnings-

sektorn, kulturen och idrotten kan lösas genom att arbetarklassen tar makten och genom att revolutionärt störta kapitalismen. I länderna där socialismen byggdes, stod ungdomen för betydande bedrifter som till och med idag verkar vara en avlägsen dröm för

**STOP
ANTICOMMUNISM**

våra länders ungdomar, som exempelvis tillgång till alla utbildningsnivåer, garanterande av ett stadigt och stabilt arbete, idrottsaktiviteter och kultur.

Den stora röda Oktoberrevolutionen fann ett fattigt land och förändrade det till en global stormakt i kampen vid sidan av alla de folk som utmanade imperialismen och besegrade nazismen och fascismen. Oktoberrevolutionen var en inspiration för alla världens folk att kämpa för sin frigörelse.

Socialismens störtande, Sovjetunionens upplösning och kapitalismens återinförande i Ryssland och andra socialistiska länder skrämmer inte oss. Vi deklarerar beslutsamt att 2000-talet kommer bli århundradet för nya socialistiska revolutioner.

Isen bröts och vägen öppnades för exakt hundra år sedan! Nu ligger denna väg framför oss! Låt oss vandra på den till socialismens och kommunismens stora slutgiltiga seger.

Vi fortsätter på röda oktobers väg. Vi stärker vår gemensamma kamp.

PROLETÄRER I ALLA LÄNDER, FÖRENA ER!

Människan och utbildningen

Grunden för det mänskliga samhället är arbetet; allt värde kommer därifrån. Det är den första grundförutsättningen för det mänskliga livet och utan arbetet upphör den mänskliga utvecklingen. Den andra grundförutsättningen för människans utveckling är utbildningen, vidareförändring av det mänskliga kunnandet. Utan utbildningen vore alla framsteg omöjliga. Att från en generation till en annan föra över det mänskliga vetande som uppnått är något centralt för vår utveckling – det har tillåtit oss att ta oss dit vi nu är. Därför är Riktpunkts novembernummer tillägnat just utbildningen och skolan.

I år är det exakt 175 år sedan den så kallade folkskolan infördes, som var det första steget på en lång väg mot den enhetsskola som infördes på 60-talet i Sverige. Enhetsskolan innebar att arbetarklassen för första gången hade en riktig chans att ta sig in på universitetet och till högre studier. Den innebar en nioårig skolplikt för alla elever och man slog i lag fast att skolan skulle vara likvärdig för alla. I införandet av enhetsskolan spelade, som alltid, socialismen en större roll än vad man är villig att erkänna.

Den kommission som leddes av Stellan Arvidsson – den ledande socialdemokrat som ledde arbetet för enhetsskolans införande – hämtade inspiration från den enhetsskola som redan hade existerat i Sovjetunionen sedan revolutionen 1917, men framför allt knöt man starka kontakter med Östtyskland, som efter befrielsen från nazismen infört ett enhetsskolesystem. Speciellt för det östtyska systemet var framför allt den polytekniska utbildningen, som man kan läsa mer om i andra artiklar i denna tidning.

Dagens svenska skola har dock utvecklats i en helt annan riktning än de socialistiska enhetsskolorna, vars uppgift var att utveckla allsidiga personligheter och ge eleverna en hög bildning. Flera saker håller på krossa det som en gång var bra i den svenska skolan. Skapandet av en skolmarknad, där friskolekoncerner gör miljoner och åter miljoner i vinst påverkar inte bara eleverna i de privata skolorna, det har även tvingat alla skolor att ta hänsyn till konkurrensen. Det innebär att alla skolor måste investera i att attrahera elever, vilket de gör med alltfrån datorer och I-pads till resor för eleverna. Den pedagogiska vitsen med detta får man leta länge efter.

Situationen i skolan driver lärarna från yrket, vilket skapat en brist på tiotusentals lärare. Flera kommuner saknar helt lärare. Pressen på den enskilda läraren ökar, stressen blir ohållbar. Lönesystemet skapar oro och osämja på arbetsplatsen och påhitt som lönelöft splittrar lärarkåren, då bara utvalda lärare får ta del av löneökningarna. Den individuella lönesättningen och konkurrensen mellan skolorna skapar enormt stora löneskillnader.

För att skylta över missförhållandena riktar man uppmärksamheten mot annat. Man hävdar att det blir bättre om lärarna får högre status, om läraryrket blir en profession. Inget kunde vara falskare. Lärarna lider inte av brist på professionalisering, de lider av brister på förutsättningar att utföra sitt jobb. Hur professionella lärarna än blir, kan de inte trolla med knäna. Utan goda förutsättningar finns det ingen möjlighet att lyfta den svenska skolan.

Dagens svenska skola har dock utvecklats i en helt annan riktning än de socialistiska enhetsskolorna, vars uppgift var att utveckla allsidiga personligheter och ge eleverna en hög bildning. Flera saker håller på krossa det som en gång var bra i den svenska skolan.

De första förutsättningarna utgörs av ett kämpande lärarkollektiv. Den splittring som existerar bland lärarna i form av två fackförbund, som hela tiden spelas ut mot varandra, måste upphöra och lärarna måste sträva efter skapandet av ett enda fackförbund. Man måste göra upp med den elitism som fortfarande finns hos delar av lärarkåren: fackförbunden måste omfatta fler än de utbildade lärarna; de måste omfatta alla som arbetar på skolan. Utan ett kämpande lärarkollektiv kan förhållandena inte bli bättre.

Skolan är dock ingen isolerad ö, som enbart kämpande lärare kan lyfta upp. De organiserade lärarna är beroende av det övriga samhället i sin kamp; de är beroende av de organiserade arbetarna och det organiserade folket. De med störst intresse av en allmän utbildning, de som endast kollektivt kan säkra en bra utbildning för sina barn, måste dras med i kampen i skolan. Lärarna, arbetarna och folket måste mö-

tas i sina egna organisationer för att tillsammans kämpa i skolan. Det är dock ingen enkelriktad väg. Lärarna måste på samma sätt välja sida i kampen mellan klasserna; de måste ställa upp på de kämpande arbetarnas sida.

I denna ekvation får naturligtvis inte heller eleverna utelämnas. De är minst lika intresserade av en så bra utbildning som möjligt som både lärarna och folket. Skolan måste bli en arena där lärarna, eleverna och arbetarna kan mötas och kämpa tillsammans för sin egen skola och för alla skolor.

Kampen för en bättre skola går hand i hand med kampen för ett bättre samhälle, för socialismen. Utan kampen för socialismen blir kampen för en bättre skola meningslös. Alla de framgångar man kan uppnå rullas tillbaka så fort chansen uppenbarar sig; utan socialismen som mål kommer kampen i skolan aldrig att vinnas.

Den socialistiska skolan erbjuder människan möjligheten till en allsidig utbildning, där inga aspekter av det mänskliga samhället eller naturen hålls dold för människorna. Den kommer att öppna upp skolan för de impulser som kommer från folket självt, och utbildningen kommer att ställas under folkets kontroll, med folkets delaktighet. Den socialistiska skolan kommer att visa upp samhället och naturen för eleverna och lära dem analysera båggeda vetenskapligt.

Den socialistiska skolan kommer inte att dölja att det är arbetet som är källan till all världens rikedom, att det är arbetet som är det mänskliga samhällets grundförutsättning. Den kommer öppna upp skolan för arbetet, men även arbetet för skolan. Den polytekniska utbildningen måste vara vägledande och utgöra grunden för den socialistiska skolan.

Tills dess återstår kampen. Kampen för en bättre utbildning; kampen för ett bättre samhälle; kampen för socialismen. Om inte kampen för en bättre skola samtidigt är en kamp för socialismen, är den i slutändan fruktlös.

Rekordhög skolledarebrist gäcker landets skolor

Till följd av skolledarbristen runt om i landet har det blivit allt vanligare att skolor i flera svenska kommuner anlitar tjänstgörande inhyrda konsulter från bemanningsföretag som får agera rektorer. Faktum är att en stor majoritet av Sveriges skolledare kommer att pensioneras inom loppet av tio år. Tio år från nu kommer 42 procent av landets befintliga skolledare att gå i pension. Denna utveckling har bidragit till att man i ett flertal kommuner har fått svårigheter vad gäller tillsättandet av lediga tjänster för skolledare samtidigt som konkurrensen om dessa har hårdnat betydligt.

Johanna Jaara Åstrand och Ann-Charlotte Gavelin Rydman, både medlemmar i Lärarförbundet framför i en artikel i Dagens Samhälle den 13 november tre krav som syftar till att förbättra skolledarnas nuvarande situation. Dels påpekar de att arbetsköparna radikalt måste ta krafttag för att förbättra skolledarnas löneutveckling, inte minst på grund av deras växande ansvarsområden utan också för deras bidragande roll ifråga om skolornas utveckling. Ett annat krav som de framhåller är att det måste vidtas åtgärder mot deras allt större arbetsbelastning och deras otillfredsställande förutsättningar. Till sist framför de kravet på förbättrade förutsättningar till utveckling för både lärare och skolledare i sin profession.

Dessa krav måste införas snarast. Om så inte sker, betonar artikelförfattarna att i huvudsak eleverna kommer att drabbas i framtidens skola och avsaknaden av professionellt ledarskap kommer bland annat gestalta sig i en kraftigt försämrad lärandemiljö för eleverna, med bristfälliga kunskapsresultat som följd.

Liberaler litar på Posten

53 tidningsbud kommer med största sannolikhet att sparkas i maj nästa år när Örnsköldsviks Allehanda slutar att anlita Tidningstjänst AB för utdelning och istället kopplar in Posten för distribution.

Detta trots att Posten numera vill ha två dagar på sig för att dela ut post. Örnsköldsviks Allehanda ägs av Mittmedia som är en av Sveriges största mediekoncerner som äger en rad dagstidningar, tryckerier och kommersiella radiostationer i Mellansverige. Koncernen omsätter årligen cirka en miljard kronor och deras årsvinst noterades till närmare hundra miljoner år 2015. Mittmedia-koncernen ägs i sin tur av en ideell stiftelse dominerad av liberaler.

Låt inte utsugarnas fina ord lura er!

Med namnet Toppmöte för rättvisa jobb och tillväxt träffades företrädare för medlemsländerna i EU, samt representanter för både fackföreningar och arbetsköparorganisationer för att diskutera och skriva under den så kallade Pelaren för sociala rättigheter. Denna pelare är ingenting annat än ett slag i ansiktet på arbetarna och folken runt om i Europa och toppmötet är ett spel för gallerierna; det enda de europeiska imperialisterna erbjuder Europas folk är vackra fraser för att skyla över en allt brutalare verklighet.

Pelaren slår fast att

- Alla har rätt till en kvalitativ och inkluderande utbildning, träning och livslångt lärande

Vad betyder detta för arbetarna som ser att skolan sorterar bort deras barn och stänger dem ute? Vad betyder detta för folket som ser skolorna kollapsa och finanskapitalet flytta miljoner och åter miljoner ur skolorna till de egna fickorna?

Pelaren slår fast att

- Jämlikhet i behandling och möjligheter mellan kvinnor och män måste försäkras och att kvinnor och män har rätt till lika lön för arbete av lika värde

Vad betyder det för alla de tusentals och åter tusentals kvinnor som dagligen trakasseras och förnedras? Vad betyder det för alla de kvinnor som hela sina liv tvingats utstå det dubbla förtryck som kapitalismen påtvingat dem? Vad betyder detta för alla de arbetande kvinnor som alltid fått se sitt arbete nedvärderat och förringat?

Pelaren slår fast att

- Alla har rätt till likvärdig behandling och lika möjligheter vad gäller anställning, socialt skydd, utbildning och tillgång till varor och tjänster oavsett kön, rasmässigt eller etniskt ursprung, religion eller tro, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Vad betyder detta för de tiotusentals flyktingar som varje år drunknar i Medelhavet? Vad betyder det för alla de med annan sexuell läggning som dagligen trakasseras, förnedras och förföljs? Vad betyder detta för de hundratusentals flyktingar som tvingas gömma sig för att inte skickas tillbaka till en säker död?

Pelaren slår fast att

- Alla har rätt till läglig och

skraddarsydd assistans för att hjälpa dem till anställning eller självanställning

Vad betyder detta för de tiotusentals som tvingas förnedra sig hos Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att de är för sjuka för att arbeta? Vad betyder detta för de hundratusentals arbetslösa i Sverige?

Pelaren slår fast att

- Arbetare har rätt till rättvisa löner som räcker till en ordentlig levnadsstandard

Vad betyder detta för de arbetare som sparkas från sina jobb för att profiten är bättre någon annanstans? Vad betyder detta för de tusentals migrantarbetare som arbetar flera dygn i sträck för svältlön?

Pelaren för sociala rättigheter är ett hått mot Europas arbetande befolkning. Arbetarna och folket känner till verkligheten och vet vad dessa av imperialisterna och kapitalisterna uppsatta regler är värda.

Det är ett försök att blidka en allt argare och en allt mer svårkontrollerad europeisk befolkning genom att med ena handen lova dem trygghet, arbete och pengar och med andra handen suga ut dem, förnedra dem och göra dem totalt utblottade. Alla vackra ord är lögnar och rökridåer utlagda för att i tider av allt skarpare konflikter försöka lura Europas arbetande befolkning. Vi är dock säkra på att det inte kommer att lyckas; de europeiska folken ser igenom de lögnar som vävs för dem och låter sig inte luras.

Sveriges Kommunistiska Parti manar därför folken och arbetarna:

- Kämpa mot hela det system som trycker ner, suger ut och förnedrar människan
- Kämpa mot hela det system som hindrar människorna att leva i harmoni med varandra
- Kämpa mot imperialismen och kapitalismen!

SKP

Nyhetsajten på
www.riktpunkt.nu
uppdateras kontinuerligt

Rapport från mittens rike

Folkundervisningen i Sverige inleddes inte med folkskolestadgan 1842, tvärtom så var den igång långt före, men gällde inte de allra sämst ställda!

Att undervisa befolkningen hade startat långt tidigare med kyrkans hemundervisning – ett system som hade sina rötter i 1600-talets lutherska ortodoxi. I lutherdomen fanns nämligen en tanke om att varje troende skulle ”med egna ögon” kunna se och tyda Guds ord genom att läsa katekesen, postillan, bibeln eller psalmboken. Varje familjefar skulle ansvara för att hushällets medlemmar lärde sig läsa kyrkans texter. Detta var upprinnelsen till en tidig läskunnighet i vår del av världen. Läskunnigheten kontrollerades med husförhör varje år och ett snillrikt betygssystem användes för att ge stadga åt systemet och påvisa förbättringar.

Både läskunskap och läsförståelse ingick i förhöret och betygsattes. Konfirmläsningsningen var ett slags ”examen” i detta system och första nattvarden blev också den unga människans inträdesbiljett till vuxenvärlden, ett slags tidigt medborgarskap i kyrkans hägn. Utan godkänt konfirmläsningsförhör fick man svårigheter att gifta sig och bilda familj längre fram.

Ungefär så angav dåvarande ”myndigheten” skälet till den gamla folkskolans bildande, som i deras ögon skulle kunna uppfostra det uppväxande släktet till ”Herrans tjänare”. Brukspatronerna var snabbt inblandande som ansvariga för brukens skolundervisning och på de flesta bruk satte ”patron” själv till en huvudlärare och dennes ”lärarinor”.

Brukens skolor trotsade ofta den gängse linjen och tog beslut om att undervisningen i första hand skulle innehålla praktiska saker, som träslöjd för pojkar och textilslöjd för flickorna.

Kanske inte så mycket att yvas över, barnen fick ju lära sig praktiska saker, men avsikten var nog att hålla kvar barnen i könsmaktsordningen där kvinnan sydde och männen ”sådde”!

LÄRA FÖR LIVET

När jag själv växte upp och började skolan i mitten av 1960-talet var skolan delvis kvar i det gamla. Vi fick fortfarande psalmversläxor och hade morgonsamlingar med både psalmsång och högläsning från psalmbokens olika texter. Kan inte påminna mig att det någonsin påtalades att det var en förlegad undervisning att kunna recitera psalmverser utantill. Sedermera avskaffades kristendomskunskapen och ändrades till religionskunskap i slutet på 1960-talet.

Ja, så krävde man sig kvar i grund-

skolesystemet och uppnådde det s.k. högstadiet 1973. Nu var väl överhetens kristendomsundervisning över, fick vi höra!

Men så kom då FNL-rörelsen och dess inflytande. Ja, det är klart att vi som unga tonåringar drogs med, själv var jag nog inne på rektorsförhör några gånger och orsaken var alltid att jag spridit ”suspekt propaganda” och ”bedrivit revolutionär verksamhet” på skolan! Men inte tyckte vi det var speciellt suspekt att protestera mot imperialismens övergrepp och förtryck av Vietnams befolkning, så konstiga var vi på den tiden!

Vi skulle lära för livet, som även en TV-serie från 1977 av Carin Mannheimer hette, den gav henne för övrigt ”stora journalistpriset”. Trots att serien blev mycket uppmärksammad och omdebatterad, och med sina 3,5 miljoner tittare per avsnitt är den genom tiderna mest sedda TV-serien i Sverige, har den aldrig senare visats i repris. Kan det måne vara ett tecken på att de styrande kände viss antipati mot seriens budskap? Serien fanns tidigare på SVT:s öppet arkiv, men är just nu tyvärr borttagen....

Servens signaturmelodi med text av ”Motvind” lät ungefär så här:

”Solen sprider stilla sina strålar över stan,

Våren slår ut i blom

Djur och växter vaknar efter vinterns långa sömn

och i luften sprids en nyfiken lukt

Imme i en skolsal dit doften inte når

Där drömmer Eva sig bort

Med stenhårda krav och knivskarp konkurrens

Blandas drömmar med iskallt hat

Ja man ska lära för livet

Och försöka att fatta varför

kunskap i böcker är bättre än den som finns levande utanför”!

SÅ HÄR BLEV DET

Där stod vi som var tonåringar som nyss slutat skolan och för första gången förstod att vi varit genomlurade.

Jag kan konstatera att min egen skoltid genomlevdes med stor vanda! Redan i första klassen hamnade jag i onåd hos de styrande lärarna. I fjärde klassen blev jag stämplad som bråkmakare och i sjunde klassen som blev i en annan skola tog rektorn mig i förhör redan första dagen och meddelade att nu var vi snart vuxna och borde uppföra oss som sådana, vilket jag samtyckte till och skärpte mig.

Dock var helvetet löst när vi var några som 1974 demonstrerade i korridoren utanför lärarrummet med FNL-flagga och plakat som protesterade mot USA:s inblandning i Indokinas angelägenheter..... Betygen blev naturligtvis därefter, men vad gjorde det, framtiden tedde sig

ljus och Sverige styrdes av en ”arbetarregering”!

Att jag själv skulle bli en del i detta system var det nog ingen som trodde, allra minst jag själv. Men så småningom blev jag anställd som fritidsledare på en högstadieskola och aldrig har livet varit så roligt. Naturligtvis muttrade lärarna om ointresserade ungdomar och att det var bättre förr, men det gällde att ta de unga på rätt sätt. Fotografering och musicerande blev ”värstingarnas” favoriter. Så några hopplösa fall finns inte, snarare hopplösa skolledare som inte kan ta till vara ungdomarnas potential. Tyvärr drogs fritidsledartjänsterna på vår kommuns högstadieskolor in i början på 1990-talet och helt klart har problem och vandalisering ökat sen dess.

I eftertankens bleka krankhet kan jag då och då påminna mig om hur klassamhället fortfarande levde glada dagar under tiden från att jag började skolan till dess jag blev befriad från densamma.

Några exempel är bland annat att en kille jag började första klassen med, hans farsa var öppet kommunist, han fick gå om tredje klassen. Detta var troligen en medveten handling för att läraren som skulle ta vid i fjärde klassen inte ville ha med ”kommunistungar” att göra, hon var nämligen gift med en av ortens högermän, berättade farsan för mig. Så gott som alla i klassen hade farsor som knegade på endera sulfitfabriken eller på sågverket. Dessa var, för att poängtera skillnaden, så gott som sossar hela bunten.

Dock fanns det naturligtvis borgarungar som alltid fick beröm hur usla dom än var. Jag kan påminna mig en pjäs vi satte upp i fjärdeklassen som handlade om hur ”lilla fröken dovhjort” fick beröm av lärarinnan även om hon var stockdum och inte begrep ett dugg. Naturligtvis fick vi avsluta pjäsen långt innan den var slut och vår ”fröken” hade långa samtal med föräldrarna till dem som var inblandade i detta spektakel om den ”svåra synd” vi begått.

Naturligtvis skulle ”lilla fröken dovhjort” och likasinnade skyddas och ”vanartiga barn” som pjäsförfattarna skulle straffas med sänkt betyg både i allmänhet och i ordning och uppförande.

Ja, så långt kan vi konstatera att det klassamhälle som fortfarande rådde under Erlanders tid på 1960-talet snarare har förvärrats eller i alla fall inte förändrats så mycket mer än små ytliga skiftningar, dessa oftast till det sämre!

MATS HEDELL

Vi får skylla oss själva!

Som man sår får man skörda brukar det heta. Och det räcker som bekant inte bara att så. Det krävs också god jordmån, vatten, näring, solsken, värme, stöttning och inte minst en god omvårdnad. En del planter klarar sig nästan av sig själva, lite vatten och så fungerar det. Även om man inte hinner med dem som man skulle vilja, växer de i alla fall. Men de flesta frön och planter vissnar, blir slokiga, svaga och förmår inte ge avkastning i någon form. Så för en trädgårdsmästare är det självklart – åt varje litet frö och planta måste man ge vad den behöver för att just den ska utvecklas.

Varför är det inte på samma sätt för våra barn? Barnen tillbringar en övervägande del av sin dag i någon skolform. Det är här de till stor del – vid sidan av föräldrarnas uppfostran – utvecklas och socialiseras i samspel med andra barn och vuxna. Deras skoltid är alltså av oerhörd stor vikt för såväl det enskilda barnet som för samhället i stort.

Det jag inte kan förstå är hur vi är efter år bortser från det grundläggande faktum att vi människor till stor del blir en produkt av det samhälle vi lever i. Så vilka människor vill vi skapa? Vilket samhälle vill vi leva i?

Svaret på den frågan framkommer visserligen i skolans olika styrdokument, t.ex. skollagen och läroplaner. Man kan säga att dessa dokument formulerar två uppdrag: dels det kunskapsutvecklande, men också att bidra till att forma eleverna till de demokratiska samhällsmedborgare och medbyggare man säger sig vilja ha.

Men trots att vi har en frikostig skollagstiftning, som i teorin stödjer alla elevers rätt att få det stöd var och en behöver, och till och med ”på det sätt och i den omfattning som behövs”, är jag tämligen säker på att det är få skolor som sanningsenligt kan säga att de lever upp till denna lagstiftning.

Hur kan det komma sig att svenska skolor, år efter år, tillåter sig att bedriva en verksamhet som inte lever upp till styrdokumentens och lagtexternas tydliga och tvingande intentioner? Varför får det fortsätta att just bara vara fina formuleringar?

Att det i de allra flesta klassrum idag finns nyanlända elever med ännu bristfälligt språk, elever med psykosociala problem, olika diagnoser och läs och skrivsvårigheter är mer en regel än ett undantag. Därför tror jag att en majoritet av alla lärare också dagligen går omkring med en frustration och en otillräcklighetskänsla just på grund av att de

vet att flera av deras elever inte får den hjälp och det stöd som lärarna vet att de skulle behöva för att utvecklas utifrån sina förutsättningar och behov. Istället för att utvecklas fördrivas de bara sin tid. Och eftersom de själva inte heller känner att de utvecklas, blir de också stökiga och störiga i klassrummet. Inte konstigt alls. Barn vill ju växa och utvecklas. Men de behöver som sagt rätt stöd på vägen. Men var är då stödet som alla sägs ha rätt till? Hur ger en lärare med 30 elever i klassrummet detta stöd? Det spelar ingen roll – oberoende av vad man i den skolpolitiska debatten försöker få det att låta som – hur kompetent du än är som lärare, du räcker i alla fall inte till för att leva upp till det uppdrag du är ålagd att utföra. Naturligtvis är lärarens kompetens, flexibilitet, samarbetsförmåga, ämneskunskap mm. oerhörd viktiga komponenter. Naturligtvis ska verksamheten vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Men har en lärare lyckats slutföra sina universitetsstudier efter 4 – 5,5 år, får man nog anta att de allra flesta lärare har en god kompetens!

Lärarkåren saknar heller inte goda vetenskapliga teorier att stödja sig på. Det finns många teorier som berör olika framgångsfaktorer i undervisningen, som till exempel språkutvecklande arbetssätt, formativ bedömning, lässtrategier, problemlösningsförmåga. Gemensamt för de flesta är att de förutsätter olika faktiska förutsättningar som ofta saknas; tid att förbereda, tid att sitta med enskilda elever, tid att samverka med andra lärare, möjlighet att dela klassen i grupper med fler lärare och så vidare.

Så det är alltså inte i de flesta fall kunskap och kompetens som saknas.

Läraren vet, att om hen hade mer tid att planera och anpassa undervisningen på, hade resurser med rätt kompetens, mindre grupper, mindre klasser, mer studiehandledning osv. så skulle hans elever utvecklas långt mer än vad eleverna gör under de omständigheter som råder.

Istället för att ge skolan det den behöver, verkar huvudmännen tro att lärarens

verktyg ligger i att hen kan dela på sig, göra fyra saker samtidigt, trola....

Förstår inte maktthavarna och huvudmannen att för att bidra till att skapa de samhällsmedborgare vi vill ha, med de kunskaper och de värden vi önskar, måste eleverna på riktigt också få ta del av de lagar man stiftat!

Det som saknas är en politisk vilja att verkligen se till att alla elever får det de behöver, på det sätt och i den omfattning som behövs. För detta krävs bland annat tydliga strukturer, fungerande organisation, tillräckliga resurser, rätt kompetens på rätt plats, gruppstorlekar som bygger på de behov eleverna har, tillräckligt med tid för att planera, genomföra och utvärdera verksamheten. Detta vet varanda lärare! Ändå är det uppenbart att det är den kommunala ekonomin som ska få avgöra hur mycket som kan investeras i det viktiga samhällsprojekt som skolan ju faktiskt är avsedd att vara. Dessa kommunala prioriteringar blir ju trots allt bara en kortsiktig lösning som så småningom kommer att läggas i det gemensamma samhällets ansvar, och då med risk för långt mer kostsamma åtgärder än det hade varit att investera tidigt i individens skolgång, med en enorm vinst för såväl den enskilde individen som för samhället i stort.

Och förutom vad som händer med alla elever som går i och ur skolan och känner sig misslyckade, och den enorma kostnad för samhället detta genererar långsiktigt, så har vi också i lärarna en yrkesgrupp som mår allt sämre och sämre och där många flyr skolan. Och vad det beror på är självklart.

Vill man ändra på dessa omständigheter är det hög tid för beslutsfattare att tänka om! Och för att komma dit måste vi alla ställa krav på skolans huvudman att följa Sveriges tvingande lagstiftning och inte acceptera att man regelmässigt bryter mot lagen!

Ge istället verksamheten det stöd den behöver, och på det sätt och i den omfattning som behövs! Annars får vi faktiskt skylla oss själva!

MP

Skollagen: Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling

3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. Lag (2014:458).

Mitt arbete

Under den här rubriken tänker redaktionen i varje nummer låt någon eller några berätta kort om sitt arbete. Det kan bli några reflektioner, en beskrivning av en arbetsdag eller känslan av kamratskap... Idag är vi många som arbetar hårt även om allt färre av oss står vid det löpande bandet på fabriken – och vi behöver inblickar i varandras verklighet. Eftersom detta nummer av Riktpunkt har skolan som ett viktigt tema, låter vi några lärare komma till tals först.

JONAS:

Väckarklockan ringer 06.00 och jag hoppar in i duschen. Jobbet finns ständigt närvarande i mitt medvetande. "När ska jag hinna rätta de där sista proven?" Jag slår på kaffebyggaren och trots att jag lovat mig själv att inte kolla jobbmejlerna hemma så gör jag det ändå. "Har det dykt upp något nytt elevärende?" Det har blivit mer och mer så att jobbet inte börjar på jobbet, det börjar i hemmet. Ja, det är också så att jobbet sällan slutar på jobbet utan allt oftare så avslutas det i hemmet. Allt som ska hinnas med eller rättare sagt allt som inte hinns med lagras i hjärnan och blir till en konstant stressfaktor. "Individuella scheman, lektionsplanering, provrättning, dokumentation".

Väl i skolan kämpar jag med att få elevernas uppmärksamhet i elevgrupper som i vissa fall uppgår till 70 st. Det är, under ett sånt pass, en omöjlighet att hinna se alla mina elever i ögonen. Jag vill kunna se mina elever i ögonen. Läraryrket är ett sånt yrke där man vill det. Det är så mycket som gör mig upprörd när det gäller skolan. Politiker pratar mer än gärna om hur viktig skolfrågan är men här måste vi lära oss att politikerna inte alls sätter elevernas bästa i centrum. Skolvärlden har sedan ett par decennier flyttat ut i företagsvärlden där vinstmaximering och profit är överordnat elevens bästa. Samtidigt fortsätter huvudmän och rektorer att hävda att elevernas lärande och välmående är viktigast. Dock så spelar det ingen roll om rektorn eller huvudmannen har goda intentioner och vill väl, skolan fortsätter ändå att verka inom ramen för det kapitalistiska systemet. Resultatet av detta blir färre lärare, större elevgrupper, fler prov att rätta, mindre tid, mer stress och mindre ögonkontakt. Det gäller för både kommunala skolor och friskolor. De sitter inte i samma båt men befinner sig på samma kapitalistiska hav där jakten

på elever och elevpeng tvingar skolorna att kasta pengar på onödiga saker som PR och marknadsföring istället för fler lärare och bättre undervisningsmaterial.

Alla människor har någon slags relation till skolan och de flesta skriver nog under på att skolan fyller en viktig funktion. De flesta är säkert också överens om att något borde göras. Vi lurar dock oss själva om vi tror att dagens politiker kan lösa situationen genom att skjuta till lite resurser. Vi kan inte bara släcka bränder, vi måste lösa grundproblematiken genom att rycka upp systemet från rötterna.

Lösningen står att finna i kampen för socialismen. Endast en socialistisk skola kan svara upp till de krav som ställs på modern undervisning.

ANNA:

När jag läser upp klassrumsdörren på måndagsmorgonen sköljer förutom lukten av instängdhet en blandning av glädje och hopplös trötthet över mig: glädje över att ännu en ny vecka få undervisa mina fantastiska elever och hopplös trötthet över att jag inte kan ge dem allt det stöd de behöver.

Jag är lärare i en förberedelseklass på en liten skola i en liten kommun i Sverige. Jag jobbar med elever som inte har svenska som modersmål, och jag älskar mitt jobb! Att undervisa dessa elever, att utbyta erfarenheter med dem, att få lära dem läsa och skriva, att se dem utvecklas och att få så mycket tillbaka från dem: det är lycka! Mitt hjärta sväller varje gång jag tänker på mina elever. Jag går till mitt jobb varje dag och känner att jag gör någonting viktigt, och det är därför jag orkar. Det är därför nästan alla lärare stannar kvar i skolan, trots den höga arbetsbördan, den låga lönen och de slitsam-

ma arbetsförhållandena.

Men hur länge ska man orka? Antal lärare som går ner i procent för att klara av att jobba, eller går in i väggen för att arbetsbördan är för hög, blir allt fler och fler.

Att vara lärare är ett väldigt krävande yrke. En lärares vardag är fylld av irritation, frustration, stress och otillräcklighet. Vi räcker inte till att utföra de uppdrag vi är ålagda att göra. Vi känner ständigt att vi inte räcker till: att vi inte kan ge det stöd eleverna behöver för att utvecklas i sin kunskapsinläring. Lärare får mer att göra, men mindre tid att göra det på. Tidsbrist, tidsbrist, tidsbrist! Det bara ekar i huvudet på mig när jag tänker på hur många gånger jag har hört det ordet; hur många kollegor och andra lärare som har uttryckt sin frustration över tidsbrist, att de inte hinner med, att de jobbar på alla helger och lov för att hinna med, att de ständigt är stressade, att de snart inte orkar mer.

Förutom den ökade arbetsbördan som läggs på lärare så är det dessutom många barn i dagens samhälle som mår väldigt dåligt. Barn har olika sociala och psykologiska problem, de har olika diagnoser och många nyanlända barn har varit med om traumatiska upplevelser de skulle behöva få hjälp med att bearbeta. Dessa elever behöver mer än bara stöttning av sin lärare, de behöver professionell hjälp av kuratorer, psykologer och speciallärare, vilket långt ifrån alla elever i behov får, på grund av skolans dåliga ekonomi eller för att kommunen behöver prioritera annat. Hur är det möjligt att inte prioritera skolan i första hand? Hur kan andra saker vara viktigare än att våra barn mår bra, känner sig trygga och utvecklas i sin kunskapsinläring? Hur är det möjligt att det ser ut såhär i svenska skolor? Hur är det möjligt att man drar in resurser där det främst behövs? HUR ÄR DET MÖJLIGT?

Och jag vet ju svaret: självklart är det möjligt eftersom vi lever i ett kapitalistiskt samhälle där vinsten är det första man prioriterar. Det är viktigare att lägga pengar på projekt som är vinstdrivande än att förbättra den svenska skolan. Men det är dags för förändring! Jag vill vara lärare i ett socialistiskt samhälle, där utbildning och skola med rätt förutsättningar och stöttning för elevernas välmående och kunskapsutveckling är en självklarhet!

Skolsystemet i DDR

I DDR-skolans historia kan man urskilja främst två perioder, som hänger samman med grundandet och utvecklingen av DDR i allmänhet. Den första perioden, som löper mellan 1945 och 1949, kännetecknas av östra tysklands utveckling från att vara en sovjetisk ockupationszon till ett eget land. I den processen befasts också det östtyska skolsystemet. Fokus under denna period är avnazifiering och utvecklingen av en antifascistisk-demokratisk uppfostran av ungdomen. Den andra perioden, som tar vid framför allt från och med 1951, då man inför en ny läroplan med fokus på marxism-leninismens grunder och en socialistisk uppfostran, kännetecknas av en utvidgning av skolplikten och grundandet av den polytekniska överskolan, samt av en starkare förbindelse mellan det kroppsliga och intellektuella arbetet.

DEN ANTIFASCISTISKT DEMOKRATISKA PERIODEN

Året efter att man besegrat nazismen och fascismen utfärdade man Lagen om den tyska skolans demokratisering, vilket inledde den första perioden i den östtyska skolhistorian.

En av de viktigaste åtgärderna som genomfördes i den sovjetiska ockupationszonen (den sovjetiska ockupationszonen utgjordes av det landområde som senare blev DDR) var att rensa ut alla spår av fascismen, militarismen och andra reaktionära ideologier. I praktiken betydde det att man avskedade 90% av lärarna, eftersom det hade varit omöjligt att uppfostra ungdomen till ett antifascistiskt och demokratiskt sinnelag med sådana lärare. Efter detta beslut saknade skolan i östra Tyskland runt 40 000 lärare och för att lösa det hela anställde man bara det första efterkrigsåret 15 000 antifascistiska unga arbetare, tjänstemän och bönder i skolan. I början saknade de varje pedagogisk utbildning men de hämtade in sina brister i kvällsundervisning eller under speciella utbildningsveckor.

När man först byggde upp skolan var det inte helt klart hur dess struktur skulle se ut. Det fanns egentligen två grupper pedagoger, som föreslog olika inriktningar som undervisningssystemet kunde ta. Det program som slutligen antogs för skolan i östra Tyskland var en kompromiss mellan dessa två grupper. Den första gruppen pedagoger ville skapa en distans mellan staten och skolan, så att staten inte skulle kunna få rollen som uppfostrare

En arbetare visar en grupp elever hur man reparerar en gödselspridare på en verkstad för traktorer. Foto: Wikipedia Commons.

och utbildare. Man förespråkade också privata skolor som en sorts försöksskolor, där pedagogiska experiment kunde genomföras, vilket också reducerade statens roll. Den andra gruppen menade däremot att staten var förpliktad att rikta in sina medborgares bildning och utbildning mot enhetliga normer och mål. Man kritiserade de föreslagna privatskolorna som "tillflyktsorter för minoriteter" och menade att privatskolorna syftade till att tillfredsställa specifika tros- och världsåskådningar. För den andra gruppen handlade det alltså om att förklara alla skolor för offentliga skolor.

De konkreta åtgärder som man vidtog under den här perioden gick framför allt ut på att garantera att alla barn, oavsett socialt skikt, skulle ha rätt och möjlighet att ta del i en allmän utbildning och att säkra att alla medborgare hade tillgång till positioner i både staten och ekonomin. För de som redan hade slutfört sin skolgång före 1946 inrättades så kallade Arbetar- och bondefakulteter (ABF), där vuxna arbetare och bönder kunde utvidga sin skolgång och få tillgång till högre utbildningsnivåer. Dessa hade i mitten av 60-talet fyllt sin funktion, eftersom alla barn och ungdomar i DDR nu kunde ta del av den ordinarie undervisningen och alla utom två av dessa fakulteter avskaffades då.

I början av den antifascistiskt demokratiska perioden i östra Tysklands

skolhistoria gick kommunistiska, socialdemokratiska och borgerligt demokratiska pedagoger sida vid sida och de första åren i den östtyska pedagogiken präglades av kompromisser. En annan kompromiss som är värd att nämna var den mellan den socialistiska pedagogiken och den så kallade reformpedagogiken, vars mest kända förespråkare var Rousseau och Pestalozzi. Till Pestalozzi återkommer vi senare i artikeln.

Det nya samhället som byggdes upp i östra Tyskland efter att man krossat nazismen ändrade också riktningen på den pedagogiska forskningen. Man började att kritiskt omvärdera det förflutna, framför allt pedagogiska traditioner. Det gällde exempelvis reformpedagogiken eller utbildningspolitiska beslut som skolans struktur, men även olika teoretiska alternativ värderades utifrån en annan utgångspunkt. I praktiken betydde det att man undersökte den pedagogiska historien bortom den borgerliga traditionen och ägnade extra uppmärksamhet åt den demokratiska traditionen inom lärarkåren eller relationen mellan den materialistiska världsåskådningen och utbildningen.

När denna första period i den östtyska skolhistorian närmade sig sitt slut gjorde sig den socialistiska pedagogiken alltmer gällande och man gjorde så småningom upp med de borgerliga inriktningarna inom pedagogiken, eftersom dessa gav illusionen av kon-

tinuitet från den imperialistiska Weimar-republiken. Så utvecklade sig den antifascistiska demokratiska skolan till den socialistiska skolan.

DEN SOCIALISTISKA SKOLAN OCH DEN POLYTEKNISKA UNDERVISNINGEN

Sedan DDRs grundande var alla barn tvungna att uppfylla en åttaårig skolplikt i enhetsskola. Det innebar att man från början hade beslutat sig för att "avskaffa den tidiga uppdelningen av den allmänbildande skolan i olika läroanstalter för olika sociala skikt." Skolplikten utvidgades undan för undan och omfattade med tiden tio år. Ett av de viktigaste kännetecknen för den socialistiska skolan och den socialistiska pedagogiken är också idén att skolan ska vara förbunden med arbetet, alltså den polytekniska skolan.

Denna idé, om arbetets och skolans förenande, hade redan tidigare haft förespråkare, såväl borgerliga som socialistiska. På 1700-talet uttalade sig exempelvis den borgerliga reformpedagogen Johann Heinrich Pestalozzi för en "tät förbindelse mellan uppfostran och utbildningen med jordbruket och hemindustrin." Man kan också hitta spår av denna tanke hos Karl Marx och Friedrich Engels. I det Kommunistiska Manifestet tog de ställning för "uppfostrans förening med den materiella produktionen." I slutändan utövade dock Sovjetunionen det största inflytandet på DDR. Redan år 1919 inrättade man i Sovjetunionen en obligatorisk enhetsskola som innebar en nioårig skolplikt för eleverna. Många ledande sovjetiska pedagoger, som Nadeszda Krupskaja, var anhängare av den polytekniska principen.

Jämfört med den antifascistiska demokratiska perioden skiftade fokus, och man fokuserade på ett allt tätare band mellan skolan och arbetet. I praktiken betydde detta att den polytekniska undervisningen från och med 1958 var ett undervisningsämne. De första åren ägnade eleverna åt trädgårds- och träarbete. Eleverna fick lära sig om de plantor som förekommer på de tyska breddgraderna, hur man planerar för en trädgård så att den fungerar på bästa sätt, hur man sköter om, vattnar och förbereder för vintern. Det som eleverna producerade fick de sedan sälja på den kommunala marknaden och för pengarna de fick in kunde de köpa nya verktyg och frön, så att de kunde utveckla sin verksamhet. Överskottet hamnade i klasskassan och betalade för exempelvis klassresor. I takt med att elevernas ålder steg, introducerades de till andra aspekter av arbetet. De bör-

jade arbeta med papper, kartong och slutligen trä och ingen del av arbetsprocessen doldes för dem.

Efter årskurs sex infördes nya ämnen och eleverna lärde känna nya aspekter i arbetet. Även här stegrades svårighetsgraden i proportion till åldern. I årskurs sju låg tyngdpunkten på förfärdigandet av produkter, i årskurs åtta på maskinkunskap och i de nionde och tionde årskurserna introducerades ämnet "Introduktion till produktionen i industrin, byggnadsindustrin och jordbruket, såväl som elektroteknik och produktionens automatisering." Utöver detta fick eleverna även studera hur man gör ritningar och teorin bakom tekniken. Från och med 1986 inkluderade detta även informationsteknik och när DDR annekterades var man precis i färd med att installera datorer i alla skolor.

Målet med den polytekniska undervisningen var framför allt att skapa allsidigt bildade socialistiska personligheter, som kunde arbeta på olika arbetsplatser och samtidigt hade en grundläggande förståelse för samhället och ekonomin.

Den polytekniska undervisningens utformning skiljde sig åt mellan stad och land och var beroende av den industri som fanns i närheten. Konkret kunde det ta sig uttryck i att eleverna på landet hjälpte till i skörden och i staden kopplades klasser ihop med olika industrier och arbetsplatser. Sammanlagt deltog över 5 000 företag från industrin, byggnadsindustrin, samt jord- och skogsbruket i det polytekniska systemet. En viktig beståndsdel i det polytekniska systemet var faderskapet mellan eleverna och arbetarna. Målet med faderskapet var skapandet av större möjligheter för arbetarklassen att utöva direkt inflytande på utbildnings- och uppfostrande-processen. När allt fungerande bra var fadderskapsbrigaderna (arbetarna var organiserade i arbetsbrigader) en hjälp för

En elev får polyteknisk undervisning på VEB Robotron i Karl-Marx-Stadt. Den polytekniska utbildningen förlades ofta till arbetsplatserna. Foto: Wikipedia Commons.

lärarna både i aktiviteter som organiserades utanför undervisningen, såsom klassresor, men de övertog också bestämda uppgifter i själva undervisningen.

Det fanns dock också problem med systemet. I synnerhet på 80-talet kunde arbetsbrigaderna utnyttja eleverna i den så kallade socialistiska tävlingen och då blev förhållandet mellan eleverna och arbetarna istället en börda för klassföreståndaren, eftersom denne var tvungen att ständigt ta initiativet om det alls skulle fungera. Ett annat problem var att skolan helt enkelt var för effektiv. Utbildningen gav inte bara eleverna kännedom om industrin, utan gav dem också insikt i det realsocialistiska systemets problem, som då led av stora produktionsunderskott.

ANDREAS SÖRENSEN

Johann Heinrich Pestalozzi

Född i Schweiz 1746. Ville att även de fattiga skulle kunna utveckla alla sina färdigheter, dock inte för att befria dem, utan för att binda dem vid sitt arbete. Genom att koppla ihop undervisningen med arbetet, främst jordbruks- och hemarbete, kunde arbetaren bli effektivare och duktigare på sitt jobb.

Nadeszda Krupskaja

Född 1869 i Petersburg, Ryssland. Ville inte att den polytekniska utbildningen enbart skulle förbereda eleverna för ett yrke, utan betonade att utbildningen måste ge dem kunskap om den moderna produktionen. Eleverna skulle undervisas som kollektiv och tillsammans lära sig saker och sträva efter samhällligt nyttiga mål.

Minnen från den polytekniska undervisningen

Nedan följer ett utdrag från boken Die DDR war anders (DDR var annorlunda) där en lärare beskriver sina erfarenheter av den polytekniska undervisningen och beskriver hur den kunde se ut i praktiken, när den fungerade bra:

Jag minns med nöje mina första erfarenheter med en fadderbrigad i början av 70-talet. Jag hade precis tagit över en grupp förstaklassare när en lokförare kontaktade mig några dagar efter skolårets början. Han undrade om vi var intresserade av en fadderbrigad vid järnvägen. Eftersom jag inte var så förtrogen med företagen i regionen var erbjudandet ett lyckokast, eftersom jag inte själv behövde söka. Brigaden bestod av runt tio stycken lokförare, som hade ett ansträngande skiftarbete. Ändå visade sig varje medlem i brigaden vara väldigt aktiv på sitt eget sätt. Medlemmarna i brigaden kom regelbundet på besök i skolan och observerade undervisningen, ibland till och med efter nattjänstgöring. De följde uppmärksamt undervisningens förlopp, gjorde anteckningar över hur eleverna arbetade, förhöll sig och utvärderade slutligen vad de kommit fram till tillsammans med eleverna och kommenterade då vad de tyckte var bra och vad de tyckte fungerade dåligt. Dessa utvär-

deringar var aldrig förolämpande eller förödmjukande och uppmuntrade alltid eleverna individuellt. Jag hade själv inte kunnat göra det bättre.

Det som framför allt var positivt med den här sortens fadderskap var att varje nytt besök kopplades ihop med de tidigare resultaten och diskussionerna. Man försökte hela tiden visa upp en positiv utveckling som alla kunde vara nöjda över. Till och med när eleverna var tvungna att ta ställning till sin egen insats uppstod ingen situation som nedvärderade elever med problem. Att detta arbetssätt var populärt bland eleverna visade sig i att de knappt kunde bärga sig till nästa besök av en medlem i fadderbrigaden. När den stora dagen närmade sig – i regel en gång per månad – hade de redan förberett sig och hälsade faddern som kom på besök med ett stort hej. Omvänt förberedde barnen gärna små kulturprogram som de speciellt i jultider, men även vid andra tillfällen, uppförde för järnvägsarbetarna och deras familjer.

Lokförarna hjälpte oss vid vandringsdagar såväl som vid pionjärevenemang och de belönade vid halvårs- och skolårsavslutningarna inte eleverna med bäst resultat, eftersom de ändå fick mycket beröm av lärarna. Istället

fokuserade på de elever som hade ansträngt sig mest för att förbättra sina resultat i ett enskilt ämne, elever som ansträngt sig mest för att förbättra sin inställning till skolan eller de som varit mest hjälpsamma gentemot sina skolkamrater. De berättade för barnen om sitt arbete som lokförare och hur beroende de var av ett bra arbetssätt och ett bra engagemang för sitt arbete och de visade barnen sina arbetsplatser. I samband med detta fick barnen också åka med i loken. Brigaden följde med klassen över ett helt årtionde, ända till slutet på deras skoltid. Efter hand fick eleverna naturligtvis också andra uppgifter, de hjälpte exempelvis också till med att utföra forskningsuppgifter inom ramen för pionjärverksamheten och hjälpte till vid FDJ-evenemang [Freie Deutsche Jugend – socialistiskt ungdomsförbund i Östtyskland].

Något som också visade sig vara väldigt positivt var möjligheten att åka gratis med tågen, något som erbjöds alla klasser inom Östtyskland och som vi gjorde nytta av.

Jag tänker än idag med högaktning på männen i fadderbrigaden, som på sin fritid var så engagerade och på ett självklart sätt bidrog med att bilda och uppfostra mina elever.

Arbetsmiljöverket granskade 1700 arbetsplatsers förebyggande arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljöverket har under två veckors tid granskat och gjort inspektioner på omkring 1700 arbetsplatser inom bland annat callcenterbranschen, hotell- och restaurangbranschen, magasineringsbranschen, på informations- och kommunikationsföretag, detaljhandeln och konsultföretag. Utifrån dessa inspektioner framgick att fler än 900 arbetsplatser hade synbara brister i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och följaktligen fick anmärkningar som måste åtgärdas. Utifrån Arbetsmiljöverkets inspektioner konstateras att de större detaljkedjorna i allmänhet bedrev ett bättre förebyggande arbete än de mindre.

Arbetsmiljöverket kommer att genomföra nya inspektioner under januari och februari månad 2018.

– De stora kedjorna har ofta kompetens när det gäller förebyggande arbete och är rustade för att hantera sina risker. De har bra rutiner mot exempelvis hot och våld, hantering av snatterier, bemötande av kunder, introduktion av ny personal och förebyggande av belastningsskador, säger Nenad Jemelka, arbetsmiljöinspektör vid region Syd i pressmeddelandet till Arbetet.

EU:s ministerråd och kapitalet

Ytterligare ett förslag som går kapitalets ärenden och tillgodoser dess intressen har kommit från EU:s ministerråd. Förslaget gäller det nya utstationeringsdirektivet. Sedan tidigare finns vissa regler som påstås ge de utstationerade arbetarna grundläggande rättigheter genom bland annat minimilöner. Det nya förslaget påstås innebära att utstationerade arbetare ska ha rätt till löner och ersättningar i enlighet med de avtal som gäller i värdlandet. Det stämmer dock inte eftersom de varken har rätt till försäkringar eller pensioner förrän de har arbetat i värdlandet under 18 månader.

Det nya utstationeringsdirektivet ska dock inte omfatta transportsektorn som får vänta ytterligare några år på EU:s utredningar. Ministerrådets föreslagna utstationeringsdirektiv och dess regler förväntas inte träda i kraft förrän om fyra år så till dess kan arbetsköparna obehindrat fortsätta med sin lönedumpning.

**Lyssna på Radio Kommunist
Varje fredag 18 -19.00
www.kommunist.se
Telefonnummer till studion
040-437070**

En skolgång i efterkrigstyskland

Min skoltid började 1943, mitt under andra världskriget i halvmiljonstaden Dresden, med inskrivning i en skola som blev lasarett innan jag ens hade gått min första skoldag. Så gick det med ännu några skolor innan min familj efter stadens totala förstörelse i februari 1945 och tre år hos släktingar på landsbygden återvände 1948 till Dresden i ett totalt förändrat efterkrigssamhälle.

GRUNDSKOLAN

Mina studier i ryska språket i femte klass fick en dålig start med underkänd i första provet, eftersom jag inte hade böjt verbet "läsa" i sex former utan försett alla med infinitivformen. Jag fick vid 12 års ålder höra att det i Sovjetunionen fanns ett parti av ny typ som jag inte förstod innebörden av men jag ritade med akribi den Ryska Socialistiska Rådsrepubliken med städer, floder, sjöar och berg på svarta tavlan. Tavlan var lika lång som klassrummets långsida så jag fick även plats med Sibirien. Femton elever ritade hela Sovjetunionens femton delrepubliker. Några tjejer sjöng italienska schlager medan den äldre klasslärarinnan med borgerlig bildning erbjöd oss att komma hem och sjunga Robert Schumanns "Männatt". Hon hade piano.

Under dessa efterkrigsår pågick en stor förändring inom lärarkåren. Lärare som hade varit medlemmar i hitlerpartiet NSDAP avskedades och unga människor ur arbetarklassen snabbt utbildades till Neulehrer. Det finns en roman av DDR-författaren Herman Kant, *Die Aula*, som på ett suveränt, men även humoristiskt, sätt skildrar striden för en högre bildning för arbetarklassen.

På 1950-talet var grundskolan i DDR åttaårig, yrkesutbildning på företagen tvåårig och gymnasiet fyraårigt. Detta ändrades under 1960-talet då grundskolan blev tioårig, gymnasiet tvåårigt och yrkesutbildningen fick en treårig variant med studentexamen. I Tyskland utbildas lärlingar på företagen och så var det också i DDR.

GYMNASIET

Övergången från grundskolan till gymnasiet blev en ny skärningspunkt när borgerliga bildningsprivilegier skulle ersättas med lika rättigheter för barn från arbetar- eller bondefamiljer. Lärarna och skolledningarna fick i uppdrag att föreslå elever med sådan bakgrund

Martin-Andersen-Nexö gymnasium Dresden

och med goda betyg, och att övertyga barnen och deras föräldrar om så behövdes. Då ska man veta att antalet elever som antas till gymnasiet är begränsat i Tyskland, det råder så kallad numerus clausus. I DDR var denna begränsning en del av samhällsplaneringen. Det fanns alltså inte plats på gymnasiet till alla barn från borgerliga familjer plus barnen från hittills underprivilegierade klasser. I min familj med en far som var metallarbetare och en mor som jobbade på ett kosmetikföretag blev jag den första med studentexamen som jag tog efter fyra år på Martin Andersen Nexö - gymnasiet. Samma förmån fick min yngre bror och mina kusiner vars föräldrar var självständiga småbönder och senare medlemmar i jordbrukskooperativet.

Denna sortering var en form av klasskamp. Även barn till intellektuella som var särskilt betydelsefulla för det socialistiska folkshuset kunde få förtur. Vissa borgerliga föräldrar kunde anse att barnens framtid var förstörd utan studentexamen trots att DDR:s utbildningssystem inte hade några återvändsgränder. Att läsa in gymnasiet på Volkshochschule några år senare mötte inga hinder. Angela Merkel har ingen grund att klaga, hon gick från grundskolan i en småstad till gymnasiet trots att fadern var präst och hon doktorerade senare.

Barn till arbetare och bönder fick

gratis skolböcker och stipendier som kunde utökas i och med högre betyg. Våra betyg bestod inte enbart av siffror utan siffrorna följdes av en eller två meningar som beskrev utvecklingstrenden. Skolan i sig var självklart gratis för alla.

Aktiviteter utanför läroplanen som jag minns från min gymnasietid och deltog i var heldagsvandringar, gymnastik, teaterbesök på Theater der jungen Generation och en dramatikkirke som var förmåten nog att sätta upp Goethes ungdomsverk *Urfaust*.

En skolgång i ett land som bara några år tidigare hade varit påverkat av fascistiskt tankegods, blev besegrat i ett världskrig och ockuperat av tre imperialistiska och en socialistisk stormakt och där en tredjedel av landet stod i början av en socialistisk omdaning är självklart präglad av dessa konkreta historiska omständigheter. Allmäntillgivet även för vår tid är uppgiften för arbetarklassen som har tagit makten att bryta de borgerliga bildningsprivilegierna, bevara det bästa av det kulturella arvet, fylla en socialistisk bildning med innehåll och dana socialistiska människor.

BARBARA BRÄDEFORS

Intryck från världsmötet

Kreml planerar inga evenemang /.../ ingen har ställt in något. Varför skulle vi fira?" är det svar Dimitrij Peskov, presssekreterare åt Ryska Federationens president, ger på några journalisters frågor dagar innan den socialistiska oktoberrevolutionens hundraårsdag.

Jag är på plats i St. Petersburg, som enda företrädare för ett svenskt parti, för att delta i nittonde upplagan av världsmötet "International Meeting of Communist and Workers' Parties" (IMCWP) som med anledning av revolutionsårets hundraårsjubileum förlagts till Ryssland. Konferensen återkommer årligen och samlar en stor del av världens kommunist- och arbetarpartier.

Första mötet hölls 1998 på initiativ av Greklands Kommunistiska Parti (KKE) och konferensen har sedan dess fungerat som plattform för diskussion av dagsaktuella frågor, men även som forum för att utveckla och upprätthålla kontakter partier emellan. Det ges gott om utrymme för partiernas olika företrädare att diskutera världsläget och för att effektivt uppdatera varandra om situationen i respektive länder. Utkast till gemensamma uttalanden diskuteras och signeras.

Årets värd är Ryska Federationens Kommunistiska Parti (KPRF) som ombesörjt kost, logi och intertransport för upp till två delegater per parti. Med fyra officiella, simultanöversatta, mötesspråk (ryska, engelska, spanska, arabiska) och 103 delegationer från hela världen är mötet nästan det dubbla jämfört med föregående år, och det största hittills. Enorma ekonomis-

ka och organisatoriska krav ställs på värdpartiet. Programmet är fullproppat med aktiviteter och trots värdpartiets ansträngningar blir det stundvis rörigt, men med tendensen att på något sätt lösa sig i slutändan, om än med små marginaler.

Dagarna till ära förses de internationella gästerna frikostigt, på ryskt manér, med det finaste som värdpartiet förmår att erbjuda. Både det historiska hotell Astoria, från vars balkong Lenin en gång talat, och i vars trädgård Hitler planerat hålla sin inställda segerfest, samt det intilliggande Angleterre, är symboliskt nog säte för de internationella delegationerna. Gagarins och Bulgakovs Astoria, är ordförandenas, ambassadörernas och diplomaternas fullbokade tillflyktsort medan lillasyster Angleterre svärmar av vanliga dödliga delegater, dit räknat vår internationella sekreterare.

Sankt Petersburg är en mycket vacker och behaglig stad, trots årstiden, och vi guidas alla runt för att besöka sevärigheter relaterade till revolutionen. Vi besöker den berömda pansarkryssaren Aurora, vars kanon gav signal åt stormningen av Vinterpalatset, och som åter ligger förtöjd i Neva efter år av renovering. Vi guidas runt bland Ermitagegets röda banderolldraperade pelare, dedikerade revolutionsåret, och den därtill ägnade utställningen. I Smolnyj, revolutionens högkvarter, visas vi Lenins sov- och arbetsrum, idag omvandlade till museum. En sen kväll bussas vi oannonserat ut till palatstorget för att få en mäktig ljusshow tillägnad 1917, med forna generalstabens fasad som

bioduk, förhandsvisad. Det är den första frosten och många delegater, ofta med dubbla ytterjackor, halkar.

Själva mötet hålls i Tauridpalatsets stora sal, idag säte för Oberoende stater samväldes (CIS) rådgivande parlament, då plats för Petrogradsoveten, sal för bolsjevikpartiets sjunde kongress som strök socialdemokratin ur partinamnet och sedemera värd för Kominterns andra kongress.

KPRFs ordförande Ziuganov, som är en skicklig talare, står för den orienterande inledningen som handlar om revolutionens bedrifter, där det bland annat betonas att Oktober möjliggjorde segern över nazismen. Denna följs av att en neutralt hållen hälsning från president Putin läses upp. Därefter avlöser partiernas företrädare varandra alfabetiskt utefter ett sex minuters talschema som ingen följer. Mötet avslutas vid nio på kvällen, för att återupptas dagen efter. Hälften av tiden har då gått medan endast en fjärdedel av partierna hunnit bestiga podium. Morgonen därpå tidigareläggs mötet en aning, men en myriad av upprepningar och egenskaper som både gör talare till talare och andra till obligata recitatörer av skriftliga bidrag i sin helhet, medför till sist, trots indragna kafferaster, att mötet, för första gången i sin historia, avslutas innan alla partier hunnit tala. Hedern att dela talarstol med Lenin glider mig ur händerna, men vårt skriftliga bidrag är tillgängligt och kommer till slut sammanställas i en gemensam skrift.

För att kort kommentera talen är det eurokommunistiska och allmänprogressiva inslaget starkt.

Dessa partier sitter i många fall i borgerliga staters regeringar eller aspirerar att delta som del i dem. Det marknadssocialistiska lägret finns också representerat, men begränsas nästan uteslutande till sittande regeringar. Ett starkt samarbete mellan KPRF och Kinas Kommunistiska Parti (KKP) kan skönjas. Därefter finns Initiativpartierna som av bidragen att döma nu tydligt tycks utveckla politisk samsyn. Formatet ger litet debattutrymme men inbjuder till sund polemik. Mötet avslutas högtidligt med en stor offentlig musikal i en fullsatt Oktyabrskyhall, som byggts till revolutionens femtioårsjubileum. Det är ett myller av människor och utanför får vi uppgivna frågor om vi möjligtvis inte har någon biljett över.

Med huvuddelen av konferensin-

nehållet avklarar fortsätter högtidlig-hållandet av Oktoberrevolutionen en tågresa bort. Delegationer från vänsterpartier som Die Linke och från Europaparlamentet sluter upp i Moskva. Bland oss finns nobel- och leninpristagare, forna statsöverhuvuden och politbyråmedlemmar. Under poliseskort bussas hundratals delegater runt på Moskvask packade boulevarder, för att spara tid, men det blir trots det sammanlagt timmar av väntan på omöjligheten att var och en ska infinna sig innan avfärd. Första dagen får vi en guidad visning av Kreml. Vi lägger en krans vid den eviga lågan och den okände soldatens grav, fortsätter därefter upp till och in i Leninmausoleet och Kremlmuren. På kvällen hålls en galakväll i en stämmningsfull Luzhnikistadion där en lång rad artister från Ryss-

land och Vitryssland ställt upp för partiets räkning, inklusive Alexandrovensemblen och Pyatnitskykören. Jag placeras med delegater från forna Sovjet som undrar vilken republik jag representerar, och får förklara att vi inte hunnit dit än.

Dagen för allmänna vänsterpartiers möte beslutar partiet att följa eget schema, vilket är ett val som fattas av i stort sett samtliga initiativpartier. Jag delar dagen med delegationen från Norges Kom-

munistiska Parti (NKP), som består av fyra ordinarie delegater, och ytterligare tolv tillresta kamrater. Vi beger oss på underjordiska äventyr i det sovjetiska mästerverk till tunnelbana som är metropolens livlina och råkar förbi ett annat evigt bestående monument till revolutionen, rymdutforskningsmuseet - i brist på bättre översättning - där vi stannar en stund. Rymdmat säljs i motsvarande godisautomater. Näst sista dagen, den sjunde november, är revolutionens årsdag. De internationella delegationerna deltar först som åskådare vid högtidlig-hållandet av den berömda militärparaden som hölls under försvaret av Moskva 1941, strax innan avmarschen till frontlinjerna, och därefter i en gemensam demonstration tillägnad revolutionen, full av flaggor och porträtt under paroller som "Lenin, partiet, komsomol!". Det är tiotusentals deltagare, trots att det inte är helgdag. Det internationella inslaget är starkt och demonstrationen avslutas med tal och musik på Revolutionstorget. Kubas kommunistiska partits internationelle sekreterare läser upp president Castros hälsning till mötesdeltagarna, följt av ordförandena för Komsomol och Världsongdomsfestivalens tal.

Avresedagen är kristallklar. Moskvask tinnar och torn lyser upp i ett ljusblått skimmer. Jag lämnar staden övertygad om att förutsättningarna för en röd gryning blivit och blir allt ljusare.

IZN

Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum

Generalsekreteraren i KKE:s centralkommitté, Dimitris Koutsoumpas, talade på det internationalistiska eventet som KKE var värdar för i Aten till minne av den stora socialistiska Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum. Här följer ett referat av hans tal. Han inledde med att säga:

”Vi hedrar här från KKE:s centralkommittés högkvarter Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum, en episk tid av strid och uppoffringar för att bygga ett nytt samhälle utan exploatering av mänskligheten.”

Koutsoumpas menade att det efter kapitalismens återkomst i Sovjetunionen och andra socialistiska länder är svårt, och till och med omöjligt, för kommunister att inspirera och spela en framträdande och central roll i arbetarrörelsen, om vi inte tillgodogör oss och använder oss av utvärderingarna, erfarenheterna och lärdomarna från det socialistiska bygget i vår strategi. Nya karaktärsdrag i den allmänna händelseutvecklingen ökar kraven på den internationella kommunistiska rörelsen och den internationella arbetarrörelsen.

”Trots kapitalismens globala dominans och dess till synes obestridda seger under de senaste 30 åren efter kontrarevolutionen är kapitalismen genomsyrad av mycket skarpa motsättningar, omedgörlig antagonism och motsättningar mellan olika kapitalistiska stater, deras militärpolitiska och ekonomiskt-politiska allianser, motsättningsförhållanden som har lett till krig och omgrupperingar. Dessa motsättningar är inneboende i kapitalismen, i synnerhet under dess monopolstadium, närmare bestämt imperialismen,” sade Koutsoumpas. ”En ny, mer synkroniserad ekonomisk kris tar form, samtidigt som kampen för kontroll av marknader, energitillgångar och transportruturter av olja och naturgas skärps.”

Han fortsatte: ”Kommunist- och arbetarpartierna som har sin grund i den vetenskapliga socialismen måste ta initiativ inte bara för att samordna och koordinera kampen och för att främja rättmätiga arbetarkrav i hela den kapitalistiska världen, utan också för att utforma en enad revolutionär strategi mot kapitalets strategi. Sådana åtgärder kan inte uträttas av partier som har gett upp om målet för en socialistisk revolution och arbetarmakt och har slagit in på vägen att administrera kapitalismen. Dessa ansträngningar kan endast utföras av kommunistiska parti-

er som tror på störtandet av det barbariska kapitalistiska systemet och byggandet av ett nytt socialistiskt och kommunistiskt samhälle.”

Koutsoumpas påpekade vidare att inga sekundära motsättningar, till exempel mellan utvecklade och underutvecklade länder, kan eliminera den grundläggande motsättningen mellan kapital och arbete eller nödvändigheten för arbetarklassen att frigöra sig själv.

I sitt tal tog han också upp en viktig lärdom från Oktoberrevolutionen, nämligen att arbetarklassen måste etablera sin egna sociala allians med andra förtryckta skikt i samhället för att kunna ta den politiska makten, den måste skapa sina egna institutioner av arbetarmakt och säkra det samhälleliga ägandet av produktionsmedlen. Samtidigt betonade Oktoberrevolutionen betydelsen av den revolutionära politiska förtruppen, kommunistpartiet, som måste vara stabilt i sin revolutionära linje och sina mål, och samtidigt anpassa sig till klasskampens uppgångar och nedgångar, för att kunna vidta de nödvändiga åtgärderna för en avgörande och effektiv konfrontation med kapitalets krafter.

Sovjetunionens 70-åriga existens bevisade, menade Koutsoumpas, att socialismen är ett överlägset socioekonomiskt system, trots svagheter och kritiken. Det kan garantera rätten till arbete åt alla och lösa stora problem som kostnadsfri sjukvård, utbildning, bostäder, transporter, fritid och många andra saker som kapitalismen inte kan eller vill lösa. Byggandet av ett nytt samhälle är möjligt, och idag befinner vi oss i övergångseran från kapitalism till socialism.

Han tog också upp de tendenser i Sovjetunionens utveckling som slutligen ledde till dess fall, och nämnde särskilt införandet av en så kallad ”marknadssocialism” som undergräv-

Dimitris Koutsoumpas talade i Athen om de lärdomar vi kan dra av Oktoberrevolutionen

de utvecklingen av produktivkrafterna inom jordbruk och industri och gjorde den centrala planeringen svårhanterlig. Detta, menade Koutsoumpas, hade delvis sitt ursprung i nya behov och aldrig förr uppmärksammade frågor som uppkom efter den imponerande återuppbyggnaden av den sovjetiska ekonomin från andra världskrigets ödeläggelse. Här fanns naturligtvis ingen tidigare erfarenhet, men inte heller en detaljerad och utarbetad plan för bygget av socialismen. Vändpunkten kom vid den 20:e partikongressen 1956 där dessa trender ledde till centralplaneringens upplösning.

I Sovjet underskattade man också den kapitalistiska återuppbyggnaden efter andra världskriget och gjorde den felaktiga bedömningen det fanns möjlighet till fredlig samexistens mellansocialism och kapitalism. Man trodde också att de alliansfria staterna, det vill säga de borgerliga stater som inte hade gått in i imperialistiska allianser och unioner – och i vissa fall borgerliga rörelser som försökte uppgradera sin position på den globala kapitalistiska marknaden eller avskaffa det koloniala systemet till förmån

för den lokala bourgeoisien – skulle kunna försvaga imperialismen och kunde ses som antimonopolistiska och antiimperialistiska krafter. Detta kopplades till tanken att en parlamentarisk väg till socialismen var möjlig under vissa förhållanden, med utbyggnaden av borgerliga demokratiska friheter som uttrycksmedel. En allvarlig faktor som ledde till att dessa avvikelser stärktes i motsats till behovet av en revolutionär strategi var rädslan för ett kärnvapenkrig.

”Naturligtvis uppstod några av de ovannämnda ideologiska och politiska åsikterna och valen inte bara under efterkrigstiden, utan uppstod väsentligen under krigstid i beslut och kongresser i den kommunistiska internationalen”, betonade Koutsoumpas. Man studerade inte heller grundligt och tog lärdom av fenomenet på 1970-talet och 1980-talet i samband med segern och störtandet av Allendes Unidad Populari Chile, Nejljkerevolutionen i Portugal eller

1973 års kapitalistiska ekonomiska kris.

En viktig punkt i Koutsoumpas tal var att vi ständigt måste studera händelseutvecklingen i den kapitalistiska världen utan att skrämmas av de uppoffringar som måste göras i den vardagliga kampen för att förbättra arbetarnas ställning och hantera nya attacker. I denna kamp måste vi förvärva mognad och beredskap att reagera under reaktionära förhållanden där man inte kan förutse varken tidpunkten eller formen de kommer att ta. Kommunisterna måste kämpa för att förhindra att folken följer sin borgarklass in i imperialistiska krig, oavsett om den ena eller andra staten var först med att utföra ett militärt angrepp eller befann sig på defensiven. Folken måste kämpa både mot den angripande statens borgarklass och mot sina egna stater borgarklasser, eftersom borgarklassen inte vill och inte kan garantera fred och skydd av arbetarens och den fattiga människans hemland.

Koutsoumpas avslutade sitt tal med att säga:

”Den revolutionära entusiasmen, viljan till uppoffring, den kommunistiska osjälviskheten och den internationalistiska solidariteten är inte bara storvulet prat och slagord för oss.

De baseras på teorins och praktikens odelbara enhet.

På den internationella kommunistiska rörelsens historiska erfarenhet och på vårt parti.

På bidraget från uppbyggnaden av socialistismen

På vad som står i slutet av vårt partiprogram: KKE har gått en lång väg och en lång väg ligger framför oss, eftersom ”arbetarklassens sak, kommunismen, är den mest universellt mänskliga saken, den djupaste och den bredaste”.

– **Länge leve den socialistiska Oktoberrevolutionens hundraårsjubileum!**

– **Länge leve marxismen-leninismen och den proletära internationalismen!**

Överåriga kommunister?

Stellan Hermansson skriver i en krönika som handlar om vänsterns internationalism i Flamman nr 44 den 9 november: 'Men där fanns också problem i form av det sovjetiska Komsomol, med representanter som var dubbelt så gamla som jag själv'. Är det inte samma retorik som de högerextrema och högern använder när de anklagar de afghanska flyktningdomar för att vara äldre än de är? Är det okej för en representant för vänsterpartiet att vara exkluderade när det gäller Sovjetunionen och Ryssland när han annars är inkluderade när det gäller andra nationaliteter?

För jag antar att Hermansson inte kan ange ålder på människor enbart för att de ser ut att vara dubbelt så gamla som han själv. Då har kanske Hermansson fått fram deras ålder på ett annat håll. De ryska komsomolarna talade kanske själv om hur gamla de var. Men det är tvivelaktigt. På de möten som jag deltog i på 80-talet så nämnde vi aldrig vår ålder. Det viktigaste var de ämnen vi diskuterade på dessa stormöten, inte skitsnacket om hur gamla vi var. Om man ska bedöma ålder utslutande på hur människor ser ut så skulle miljöpartiets Gustav Fridolin inte vara en dag över tjugo! Jag kan slå vad om att Fridolin kommer att se ut som en pojkspoling även när han är 80 år gammal.

Sedan nämnde Stellan Hermansson att 'De [sovjetiska Komsomol] skulle se till att resolutionerna blev i enlighet med deras syn på världen'. Var det inte det inte samma syn som VPK hade när de utslöt vissa medlemmar i partiet 1977? Den europeiska vänstern hade kanske av vissa okända orsaker för avsikt att inte vilja lyssna på vad deltagarna från det sovjetiska Komsomol hade att säga? Vem utslöt vem från diskussionerna? Var det inte så att den europeiska vänstern utslöt Komsomol från samtalen? Det är rätt så behändigt att anklaga en organisation från Sovjetunionen på 70-talet utan att riskera att bli kritiserad för detta.

Stellan Hermansson hävdar att vänstern är internationell. Har VP några systerpartier i östra Europa? I Ryssland? Eller är den ryska vänstern helt utsluten från den europeiska vänsterns sammanslutning? Är det inte så att det är den europeiska vänstern inklusive vänsterpartiet som splittrar partier på

vänsterkanten?

Vänsterpartiet protesterade mycket ljudligt över Sovjetunionens inmarsch i Afghanistan. Men de är mycket tysta när det gäller Sveriges deltagande av USAs ockupation av Afghanistan. Likaså när det gällde NATO-bombningarna av Libyen. Vänsterpartiet sade ja till insatserna i Libyen. Var inte NATOs inmarsch i Libyen ungefär samma sak som Sovjetunionens 'inmarsch' i Afghanistan? Den enda skillnaden var att den socialistiska regeringen i Kabul hade bett Sovjetunionen att hjälpa till att försvara landet mot mujahedin och talibanernas terrorism. Allt medan USA beväpnade dessa grupper.

Men det hade inte NATO – eller vänsterpartiet – vid deras inmarsch i Libyen! NATO hade inte någon tillåtelse att invadera Libyen. Allra minst den Libyska regeringen.

Ett NATO som beslagtogs Libyens naturresurser och som sedan lämnade landet i kaos, våld, terrorism, våldtäkter, tortyr, fängslande, avrättningar och rent och skårt slaveri där människor säljs på marknader!

KERSTIN STIGSSON

Nyhetsajten på
www.riktpunkt.nu
uppdateras kontinuerligt

Partiet uppmärksammade Oktoberrevolutionen i landets tre största städer

STOCKHOLM

Välbesökt och uppskattat hyllningsmöte för Oktoberrevolutionen i Sundbyberg

Jubileumsmötet ordnades i samarbete mellan SKP Stockholm och KP Stockholm söndagen den 5 november. För SKP talade ordförande Andreas Sörensen och för KP stockholmsordförande Johan Wiman. Hälsningar från Greklands KP, KKE, från Irans Tudehparti, Iraks KP och nätverket för solidaritet med Latinamerika, Resocal, framfördes och bidrog till mötets internationella karaktär. Representanter för Kubas, Venezuelas, Demokratiska Folkrepubliken Koreas och Laos ambassader närvarade. Talarna summerade erfarenheter från världens första socialistiska revolution för kommunisternas aktuella kamp mot det kapitalistiska samhället.

På samma sätt som Sovjetunionen präglades av ett rikt kulturliv bjöd arrangörerna på sång, instrumentalmusik, enmansteater, diktläsning, video med historiska bilder, utställning och bokbord. Inte att förglömma en söndagseftermiddagsfika.

GÖTEBORG

Göteborgarna firade oktoberrevolutionen den 7 november i Irakiska kulturhuset i Gamlestaden.

Det var Iraks KP, Irans Tudehparti och SKP som stod som inbjudare. På programmet stod tal av Lars-Evert Holm. Han tog upp revolutionens betydelse i Ryssland och globalt. Han berörde förhållandena i Sverige 1917 med svält och hungerkravaller men också med kamp och framgångar. Talaren berörde

förhållandena i Iran och Irak samt kampen i Sverige för alliansfrihet och mot Nato-medlemskap.

Därefter framträdde en musikgrupp från Iran samt en trubadur från Irak, servering av middag med dryck samt gemensam traditionell iransk dans. Här fick även svenskarna pröva på. Kvällen avslutades med Internationalen. God stämning således i Göteborg.

MALMÖ

I en överfull partilokal uppmärksammades Oktoberrevolutionens 100-årsjubileum den 11 november i Malmö. Medlemmar fick lämna plats och stå utanför för att de nya, sedan tidigare obekanta, som sökt sig till arrangemanget skulle få plats. SKP:s organisation i Lund slöt också upp.

Victor Diaz De Filippi från partistyrelsen höll ett tal om Oktoberrevolutionens betydelse, både i Ryssland och i Sverige. Avslutningsvis fastslog Victor att vår tids era, övergången från kapitalism till soci-

Andreas Sörensen talade i Stockholm

alism, som inleddes i och med Oktoberrevolutionen fortsätter, trots motgångarna för snart 30 år sedan. Därefter följde en diskussion som gled in på alla möjliga ämnen. Flera ur publiken uttryckte uppskattning över arrangemanget och hoppades på fler offentliga möten med intressanta teman, där utrymme ges till efterföljande frågestund/diskussion. SKP Malmö lovade att så ska bli.

I samband med mötet knöts många nya kontakter som anmält intresse för att delta i kommande verksamhet. Både Riktpunkt och litteratur såldes och en av deltagarna valde att teckna sig för en prenumeration på tidningen.

Lars-Evert Holm i Göteborg

Victor Diaz De Filippi i Malmö

Den nationella frågan

I det senaste numret av Riktpunkt (Oktober 2017) skrev Kerstin Stigsson en både högintressant och högaktuell debattartikel om den nationella frågan. Jag vill här ta tillfället i akt, inte att polemisera eller bemöta, utan att utveckla diskussionerna i frågan och bygga vidare på det Kerstin skriver. Det är onekligen ett ämne som är dagsaktuellt och intressant, och som har betydelse för vår rörelse!

Att alla nationer har rätt till självbestämmanderätt är en gammal paroll som hängt med ett bra tag, och som alltför ofta används alltför okritiskt. Det är ingen absolut paroll och det är inte så att alla nationer i alla lägen har rätt till självbestämmanderätt. Det är flera faktorer som skapar en situation där självbestämmandet blir aktuellt. Den skepsis som Kerstin Stigsson uttrycker vid Katalonien är således berättigad; rörelsen i Katalonien är ett uttryck för just inom-kapitalistiska motsättningar.

HAR ALLA NATIONER ALLTID SJÄLVBESTÄMMANDERÄTT?

När Lenin skriver om Marx framkommer en hel del intressant, som kan berika diskussionen vi idag för om nationerna. I Resultaten av diskussionen om självbestämmandet diskuterar Lenin hur Marx ställde sig till de olika förtryckta nationerna under 1800-talet och han konstaterar att "[d]emokratins enskilda krav, däribland självbestämmandet, är ingenting absolut, utan en liten del av den allmändemokratiska (nu allmänsocialistiska) världsrörelsen."

För att konkretisera det hela tar Lenin upp Marx ställningstagande mot de tjeckiska och sydslaviska nationernas självständighet, eftersom deras självständighet enbart hade gynnat den ryska tsarismen, som dåförtiden var reaktionens starkaste fäste i Europa. Därremot hade Marx inga problem att ta ställning för polackernas eller ungrarnas nationella rörelse, eftersom den utvecklades i motsättning till reaktionen och främjade en demokratisk utveckling. På så sätt kunde Marx ta ställning för vissa självständighetsrörelser, medan han förkastade andra. Den centrala frågan, som avgjorde för Marx och som också måste vara avgörande för oss, är vilka intressen som står bakom; vem tjänar på att en nation blir självständig?

DEN BORGERLIGA REVOLUTIONEN

Härnäst måste vi titta på i vilken kon-

text de nationella striderna utkämpas. Det är alls inte självklart att vi måste inta vissa positioner eftersom Lenin gjorde det på sin tid och Marx på sin tid. Av central betydelse är den borgerliga revolutionen.

Lenin skriver vid upprepade tillfällen, bland annat i Om nationernas självbestämmanderätt, att det går att urskilja två perioder i den kapitalistiska utvecklingen, i alla fall i relation till de nationella rörelserna. Först identifierar han den uppåtsträvande kapitalismen som står i motsättning till den feodala och absolutistiska epoken – och i den kampen blir de nationella rörelserna för första gången massrörelser och man lyckas dra in alla klasser i den kampen. Det är i det här sammanhanget som Marx väljer att stödja de nationella rörelser som vänder sig mot feodalismen och absolutismen, men tar avstånd från de nationer som ställer sig på feodalismens och absolutismens sida. Att de nationella rörelserna uppstår i kapitalismens barndom är heller ingen slump. Stalin skriver i Marxismen och den nationella frågan att

[h]juvudfrågan för den unga bourgeoisien är marknaden. Att finna avsättning för sina varor och utgå som segrare ur konkurrensen med bourgeoisien tillhörande en annan nationalitet – det är dess mål. Härav dess önskan att säkra sig sin "egen" marknad, sin "hemnamarknad." Marknaden är den första skolan, i vilken bourgeoisien lär sig nationalism.

För att bättre kunna konkurrera sinsemellan och för att ha en stabilare grund att stå på tar borgerligheten ledningen i den nationella kampen. Kampen går i det tidiga stadiet ut på att ena nationerna, att ena de splittrade feodala rikena. Ett belysande exempel är Tyskland, som när det var som mest uppsplittrat bestod av runt 400 småstater. Det säger sig självt att det inte är en optimal grund för borgerligheten.

Den andra epoken som Lenin identifierar kännetecknas av fullt utvecklade kapitalistiska stater, som skjuter "en starkt utvecklad antagonism mellan proletariatet och bourgeoisien" i förgrunden. Denna epok saknar större borgerliga nationella massrörelser, eftersom "antagonismen mellan det internationellt förenade kapitalet och den internationella arbetarrörelsen" blir allt skarpare. Konfliktninjerna har alltså förskjutits. Epoken kännetecknas även av flera nationers befrielse, framför allt de

västeuropeiska nationerna. I dessa finns en mer eller mindre utvecklad borgerlig demokrati och borgerligheten sitter vid makten. Det finns inte längre behov av borgerliga nationella massrörelser, utan de som nu uppstår gör det på grundval av motsättningen mellan arbete och kapital.

I "Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmande" utvecklar han sin analys av dessa två epoker och diskuterar mer ingående vad det betyder för marxisterna. Han delar upp världen i tre typer av länder som alla har en egen relation till den nationella rörelsen, och två av dessa typer är intressanta för oss just nu. Den första typen utgjordes av de avancerade kapitalistiska länderna i västra Europa och i Nordamerika. Här var de borgerliga nationella rörelsernas period sedan länge avslutad; de mest avancerade länderna inom dessa områden hade fått självbestämmande och hade övergått till att förtrycka andra nationer. Det ställde speciella krav på kommunisterna i dessa länder. De var ovillkorligen tvungna att kämpa för att den egna nationen skulle sluta undertrycka andra nationer, men de kämpade inte för sin egen nations befrielse – den var redan uppnådd.

Den andra typen utgjordes av länder i östra Europa. Här menade Lenin att 1900-talet "särskilt [hade] utvecklat de borgerligt demokratiska nationella rörelserna och skärpt den nationella kampen." För arbetarnas vidkommande menade han att för att kunna genomföra den demokratiska revolutionen i sina egna länder och stödja den socialistiska revolutionen i andra, var arbetarna tvungna att stödja sig på den nationella självbestämmanderätten. Arbetarnas uppgifter i de båda typerna av länder skiljde sig alltså åt med hänsyn till den borgerliga demokratiska revolutionen. Det hade också också följder för kommunisterna i de respektive länderna. Eftersom den nationella frågan var löst i de västeuropeiska länderna skrev Lenin i Om nationernas självbestämmande att

Västeuropa [hade] förvandlats till ett utformat system av borgerliga stater, vilka dessutom i regel var nationellt enhetliga. Att nu leta efter självbestämmanderätten i de västeuropeiska socialisternas program betyder därför att inte förstå marxismens ABC.

Den borgerliga revolutionen utgörs alltså en vattendelare, vad gäller förståelsen av den nationella frågan. Före den borgerliga revolutionen måste kommu-

nisterna förhålla sig på ett visst sätt, efter den på ett annat. Innan vi går vidare och börjar dra slutsatser för vår del, måste vi kort beröra vad man egentligen menar med att en nation har självbestämmande under imperialismen.

DEFINITIONEN AV DET NATIONELLA SJÄLVBESTÄMMANDET

Vid definitionen av det nationella självbestämmandet är det viktigt att skilja på det politiska och det ekonomiska självbestämmandet, eftersom det ena är ett borgerligt demokratiskt krav som är genomförbart under imperialismen, medan det andra är ett revolutionärt krav som endast är genomförbart under socialismen. I Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmande diskuterar Lenin just denna fråga.

För Lenin finns det två aspekter av självbestämmandet: den absoluta, ekonomiska sidan och den villkorliga, politiska sidan. Den senare, den politiska sidan är en del av det demokratiska programmet (vi måste komma ihåg att när Lenin skrev detta, så hade den demokratiska revolutionen ännu inte genomförts i stora delar av östra Europa), medan den andra inte är genomförbar under imperialismen. Lenin konstaterar att

[f]inanskapitalets och kapitalets heravälde överhuvudtaget kan inte avskaffas genom några slags omgestaltningar på den politiska demokratins område; och självbestämmanderätten hänför sig helt och hållet till detta område.

Det nationella självbestämmandet ruckar alltså inte, och kan inte rucka, på imperialismen och den utmanar inte den ekonomiska makten. Det är en förändring som sker på det politiska området och som är en del av den borgerliga demokratiska revolutionen. Att finanskapitalet ”köper och mutar [...] den friaste demokratiska och republikanska regering och de valda ämbetsmännen i vilket land som helst” förändrar inte detta faktum. Den nationella självbestämmanderätten var för västra Europas del uppnådd redan på Lenins tid och är nu uppnådd i stora delar av världen. För Sveriges del har den svenska nationen för länge sedan uppnått sitt politiska självbestämmande, även om det finns jobb kvar att göra i relation till exempelvis den samiska nationen.

Därtill måste vi också kommentera det faktum att både Lenin och Stalin behandlar det nationella självbestämmandet som en av många borgerliga rättigheter, som inte får överordnas kampen för socialismen. I samma artikel skriver Lenin att

[i] praktiken kan proletariatet bevara sin självständighet endast genom att underordna sin kamp för alla demokratiska krav, republiken ej undantagen, under sin revolutionära kamp för att störta bourgeoisien.

Socialismen står alltid högst upp på dagordningen.

ARBETARKLASSENS MAKTT INOM NATIONEN OCH DEN NATIONELLA KULTUREN

En analys av den nationella frågan vore inte komplett utan att ta hänsyn till hur nationen och den nationella kulturen faktiskt ser ut.

Inom varje nation existerar förtryckare och förtryckta; utsugare och utsugna. Dessa bildar motsatser och precis som Lenin skrev flyttas fokus efter den borgerliga demokratiska revolutionen till motsättningarna mellan arbetarklassen och kapitalisterna: de sociala motsättningarna spetsas till på bekostnad av de nationella. Motsättningarna inom nationen är viktigare än de mellan nationerna.

För oss blir då arbetarklassens och folkens självbestämmande inom nationen den brännande frågan, precis som den var det för bolsjevikerna. Lenin skrev i Om nationernas självbestämmanderätt att

[i] frågan om nationernas självbestämmande liksom i varje annan fråga intresserar oss framför allt och mest av allt proletariatets självbestämmande inom nationerna.

Stalin skriver på liknande sätt i sin artikel Svar till ukrainska kamrater bakom och vid fronten att

[u]i står för folkens självbestämmande, men vi är emot att självbestämmandet används som kamouflage för det bedrägliga upprättandet av Kaledins autokratiska styre.

Här kommenterar Stalin inte bara folkens rätt till självbestämmande inom nationen, utan också självbestämmandets begränsningar. Självbestämmandet är ingenting absolut, utan måste ses i sin kontext. 1917, då artikeln är skriven, blev det ukrainska självbestämmandet en bas för kontrarevolutionen, precis som tjeckernas och sydslavernas nationella rörelser hade blev stöttepelare för feodalismen och absolutismen och därför inte stöddes av kommunisterna.

Vad är då arbetarklassens självbestämmande inom nationen? I nuläget sitter de svenska borgarna vid makten i nationen, de styr den och använder den i sitt intresse. De drar med den i imperialistiska interventioner utomlands och använder den för att suga ut andra länder och sin egen befolkning. Att ar-

betarklassen tar makten inom nationen innebär i slutändan ingenting annat än socialism och proletariatets diktatur, alltså att en revolution genomförs. Tills dess måste arbetarklassen stärka sitt självbestämmande, genom att ställa upp sina egna organisationer som alternativ till de borgerliga; de måste bygga upp organisationer som klarar av att utmana borgarnas dominans och som kan utmana dem vad gäller makten inom nationen.

Precis som nationen är delad i klasser är kulturen också uppdelad. I varje nationell kultur existerar progressiva och reaktionära delar. Detta faktum, tillsammans med det faktum att det inte är arbetarklassen som har makten i nationen, gör att kommunister inte entydigt kan ta ställning för den egna nationen eller kalla sig nationella. Det vore att ta ställning för helheten, istället för det som är progressivt. I Om storryssarnas nationalstolthet skrev Lenin följande:

Är då nationalstolthet främmande för oss, storryska medvetna proletärer? Naturligtvis inte! Vi älskar vårt språk och vårt fosterland, vi gör vårt bästa för att höja dess arbetande massor (dvs nio tiondelar av dess befolkning) till demokraternas och socialisternas medvetandenivå. Det smärtar oss mest av allt att se och känna de våldsdåd, det förtryck och de förödmjukelser, som tsarbödlarna, adelsmännen och kapitalisterna utsätter vårt sköna fosterland för.

Lenin tog tydligt ställning för det progressiva i nationen och visade hur en kommunist måste förhålla sig till nationen. För kommunisterna är nationalismen inget alternativ, eftersom den ser nationen som en helhet. Kommunisterna ser det positiva, det progressiva och det revolutionära och de kämpar för det. De synar nationalisterna och ser hur deras nationalism är en rökridå för fortsatt utsugning, fortsatt imperialism och fortsatt undertryckande.

Det räcker dock inte för kommunisterna att vara mot nationalismen, de är även internationalister. I Den socialistiska revolutionen och nationernas självbestämmanderätt definierar Lenin socialisternas internationalistiska mål på ett väldigt konkret sätt:

Socialismens mål är inte bara att avskaffa mänsklighetens splittring i småstater och varje isolering av nationerna, inte bara föra nationerna närmare varandra, utan även att sammansmälta dem.

I slutändan handlar det för socialismen om att hitta de progressiva och socialistiska aspekterna av varje nationell kultur och att kämpa för dem, att utveckla dem och att göra dem till livs-

kraftiga delar av en hela mänsklighetens kultur.

DEN TAKTISKA ASPEKTEN AV DEN NATIONELLA FRÅGAN

Sist, men inte minst, så finns det även en taktisk sida av den nationella frågan. Lenin diskuterar i detta sammanhang Norges avskiljande från Sverige i Om nationernas självbestämmanderätt. I och med att Norge upplöser unionen landet tvingats in i från svensk sida, förbereder sig de svenska borgarna och aristokraterna på att invadera Norge och återigen tvinga det till underkastelse, varpå den svenska arbetarklassen reagerar och tvingar de egna härskarna att släppa Norge fritt. Om detta säger Lenin:

Det nära förbundet mellan de norska och de svenska arbetarna, deras fullständiga kamratliga klassolidaritet vann på att de svenska arbetarna erkände norrmännens rätt till avskiljande. De norska arbetarna blev nämligen övertygade om att de svenska arbetarna inte hade smittats av den svenska nationalismen, att broderskapet med de norska proletärerna stod högre för dem än den svenska bourgeoisie och aristokratens privilegier.

Hade de svenska arbetarna tagit strid mot den norska självständigheten, så hade samarbetet mellan de norska och svenska arbetarna skadats och bandet dem emellan försvagats eller till och med upplöst, vilket i slutändan hade skadat arbetarklassen i bägge länderna. Denna aspekt av den nationella frågan får heller inte glömmas bort och den är synnerligen aktuell i det katalanska fallet: om de katalanska arbetarna insisterar på självständighet, vad vi än tycker om det, är det fel av de spanska arbetarna att motarbeta dem, eftersom det skulle skada banden mellan arbetarna i de båda nationerna.

VART LEDER OSS DÅ DETTA?

Efter en lång genomgång är det dags att försöka dra några slutsatser av det hela, så att texten också blir aktuell för kommunister och arbetare idag.

Vi konstaterar först att alla nationer inte alltid har rätt till självbestämmande, endast då de fyller en progressiv och demokratisk funktion och inte hindrar kampen för socialismen, som är det överordnade målet.

Vi konstaterar därefter att den svenska nationen har varit självständig under en väldigt lång tid och den borgerliga revolutionen sedan länge är genomförd. Det för upp frågan om arbetarklassens självbestämmande inom nationen, alltså frågan om socialismen, i förgrunden. För den svenska arbetarklassen och de svenska kommunisterna finns ingen

svensk nationell fråga att lösa, det finns dock en maktfråga att lösa.

Vi konstaterar också att den svenska borgarklassen bibehåller sitt självbestämmande, trots att man integreras allt mer i EU. De svenska imperialisternas intressen sammanfaller för tillfället med de tyska och franska, vilket gör en integrering i deras strukturer logisk. Det innebär inte att den svenska borgarklassen förlorat sitt nationella självbestämmande, den behåller makten i den svenska nationen och Sverige behåller sitt självbestämmande. Det finns alltså inget självbestämmande att återupprätta genom ett utträde ur EU.

Ett utträde ur EU utan en socialistisk revolution i Sverige vore helt enkelt att förändra de imperialistiska maktkonstellationerna. Därför räcker det inte med att kräva att Sverige lämnar EU och det räcker i synnerhet inte att kräva att Sverige lämnar EU till varje pris, alltså utan socialismen. Vår fiende är det kapitalistiska-imperialistiska systemet, inte enskilda maktkonstellationer i det. Vår uppgift är inte att förändra maktbalansen inom systemet, utan att göra oss av med systemet.

Vi konstaterar därutöver att kommunister inte är nationalister. Kommunisterna ser skiktningarna och uppdelningen inom nationen och tar alltid ställning för de förtryckta inom nationen mot de förtryckande inom nationen; vi tar alltid ställning för de positiva aspekterna av varje nationell kultur och bekämpar de reaktionära och negativa aspekterna. Dessa aspekter lyfter vi upp som en folkens och arbetarnas kultur. Nationalisten ser inte dessa skiktningar, utan behandlar nationen som ett helt, vilket är idealistiskt och falskt.

Allt detta ger förhoppningsvis bättre underlag att orientera sig i de dagsaktuella frågorna runt om i världen, även om det kanske inte ger konkreta svar vad gäller både Katalonien och irakiska Kurdistan, som Kerstin Stigsson tog upp. Världen är otroligt komplicerad och varje situation måste undersökas var för sig. Tyvärr är det omöjligt för oss att göra en grundlig analys av varje situation.

Som avslutning vill jag tacka Kerstin Stigsson för de intressanta och tankeväckande frågor hon ställer, som ger oss anledning att fördjupa oss i problematiken kring den nationella frågan. Vi har kanske inte lyckats ge konkreta svar i varje fråga, men förhoppningsvis finns det i vår text verktyg som medlemmar och sympatisörer själva kan använda i sina analyser!

ANDREAS SÖRENSEN

Standing Rock

Nu har det som urinvånarna i Standing Rock-reservatet befarat skulle hända blivit en verklighet. För knappt ett år sedan skrev USA:s då nytillträdde president Trump på dokumenten som gav TransCanada Corporation tillåtelse att dra oljeledningar (pipeline) under dricksvattentäkten Lake Oahe. 210 000 gallons eller 790 000 liter läckte ut under torsdan den 16 november.

Dakota Access pipeline är en del av Brakken pipeline projekt och består av 886 kilometer nedgrävd oljeledning som går från Kanada till södra USA.

Hösten 2016 protesterade urinvånarna och andra människor. De ansåg att denna oljeledning inte var säker. De protesterande bildade ett läger med tusentals deltagare från hela USA och även från andra delar av världen. Många blev arresterade när polisen försökte rensa lägret med våld.

Dokument som läckt ut avslöjar hur den amerikanska staten samarbetar med pipeline-företagen. Det federala rättsväsendet arbetade ut militära anti-terroristmetoder för att kväva protesterna. De protesterande skulle i propagandafilmer och i andra sammanhang jämföras med jihadister och andra extrema ideologier. Genom detta skulle opinionen svänga till företagets fördel.

Den 22 februari 2017 rensades hela lägret från protesterande av nationalgardet och civila poliser.

En av ledarna i Sioux-reservatet, Judith Bender skrev såhär 2015: 'And it will only take one mistake and life in Iowa will change for the next thousand years' – det krävs bara ett misstag för att livet i Iowa ska förändras för de nästa ettusen åren.

Miljön tillhör folket – den är inte till för att företagen ska kunna exploatera den.

KERSTIN STIGSSON

BILDNING, UTBILDNING OCH KUNSKAP

Vad är bildning? Vilka är egentligen den bildade allmänheten? Har bildning något att göra med utbildning? Vad är kunskap? Det här är frågor som jag och många andra funderar över då och då, så jag tänkte försöka reda ut begreppen.

När man söker efter en definition på bildning får man många olika svar. Gemensamt för dem alla är att bildning som begrepp uppkom på 1800-talet och att man redan då ställde det i motsats till utbildningens nyttoideal. Bildning har att göra med studier av filosofi och kulturvetenskap i bred mening – alltså historia, språk och språkvetenskap, samhällsvetenskaper som sociologi och socialantropologi. Det som handlar om människan som individ kan också räknas dit, alltså psykologi och den filosofi som handlar om moral och personligt förhållningssätt. De här studierna i samhället och människan får man dessutom tänka sig på en tämligen hög nivå, det räcker inte med att bläddra i historiska tidskrifter och se på dokumentärer på TV. Den utbildning som inte är bildning är yrkesutbildning – en ingenjör eller en städare är utbildad, i olika hög grad och med olika kunskaper, men utbildad i vissa avgränsade saker hur som helst.

Men räcker det såhär? Finns det inget mer som definierar bildning? Jodå – man kan räkna dit den forskning som inte är beställd av olika företag och myndigheter och som ägnar sig åt att ta reda på hur saker och ting egentligen hänger ihop i människans liv och samhälle, från hur vi påverkas av stress till vilka ekonomiska förutsättningar som ligger till grund för klasshället. Man kan också räkna in det som utvecklar människans kritiska tänkande, förmågan att hantera olika sanningar som presenteras och värdera dem objektivt och ifrågasättande. Att känna till och på ett mekaniskt inlärt sätt kunna hantera ett stort och komplext tänkande, och att sortera in saker i detta färdiga hyllsystem godkänns alltså inte, och här faller många igenom med en duns: både en bokstavstroende kristen som pressar in allt i den gudomliga planen hen en gång lärt sig, och en testuggande marxist som hamrar in verkligheten i de inlärd teorierna; fastän den ene kan sin teologi och den andre vet allt om vad Marx tankevärld. Tro har alltså inte så mycket med bildning att göra, fast den kan ha en del att göra med kunskap. Kreativitet hör också hit: att skaffa sig självförtroendet att utveckla något eget och ställa det till debatt och andras kritiska

granskning – vare sig det är en dikt, en bild eller ett teoribygge.

Egentligen är det här en upplyftande definition, för den betyder att bildning är något som vem som helst kan skaffa sig. Kunskapen om samhället och historien, människan och hennes inre liv kan man absolut skaffa sig på universitetet, och med en viss ansträngning kan man forska om de här sakerna på samma plats – ansträngningen att krängla sig in i forskandet krävs för att de här ämnena får allt mindre resurser och snävare marginaler, onyttiga för kapitalismen som de är. Men man kan lika gärna bilda sig själv alldeles på egen hand och bli en privatlärare person. Om man tittar på några historiska personer är det slående att de ofta fått en utbildning av något slag och sedan gick vidare till att skaffa sig bildning. Lenin t.ex. studerade juridik på distans innan han gav sig på marxismen i bredaste mening (teorin om samhällets utveckling) och kom fram till egna slutsatser som visade sig vara mycket praktiskt användbara. Marx själv hade studerat filosofi på universitet, och gick vidare med en doktorsavhandling, men hans politiska aktivitet fick honom portad från den akademiska världen och hans senare historiskt-ekonomiska forskning var något helt annat och helt nytt som han gjorde på egen hand. Så medan Lenin hade högre utbildning hade Marx högre bildning, i båda fallen från skolor och universitet – och i båda fallen gick de vidare och forskade och skaffade sig mera bildning. Det här är ett mönster som man hittar hos en mängd olika privatlärd människor – från författare som Herman Hesse och Ernest Hemingway, till arkitekter som Le Corbusier och även hos Charles Darwin. Men hur är det, finns det människor som fått dålig eller ingen utbildning och skaffat sig bildning ändå? Här blir listan kortare, men visst finns de. Den ryske författaren Maxim Gorkij hade bara några års

formell skolutbildning, och här hittar vi också en hel del av våra egna arbetarförfattare som t.ex. Moa Martinsson och Ivar Lo-Johansson, och en rad konstnärer.

Maxim Gorkij – privatlärare författare och medlem av den bildade allmänheten

Så om vi ska sammanfatta är det tydligt att bildning har olika beståndsdelar: kunskap om samhället och människan, kritiskt tänkande, förmåga att hålla isär tro, känslor och kunskap, och så forskning, som vi kan kalla för nyfikenhet, och kreativitet. Utbildning på skolor och universitet inom de här områdena ger människor en flygande start in i bildningen och gör dem ibland, om de håller på tillräckligt länge, bildade. I annat fall får de bilda sig på egen hand. Annan mera snäv utbildning ger människor expertkunskaper som inte kan kallas för bildning. Här kan vi förresten konstatera att vi genast också har definierat begreppet kunskap – det är bra mycket enklare och betyder bara att man känner till något. Kunskap om samhället och människans villkor är en del av bildningen, medan kunskap om hur man bygger en mur eller syr en klänning kan ha ett varierande ursprung, t.ex. i utbildning, lärlingskap eller eget experimenterande. (Jodå, man kan skaffa

Lärarutbildning - hållbart bygge

sig en grundlig utbildning på egen hand också – den engelska matematikern, fysikern och elektrikern Oliver Heaviside hade nästan ingen skolutbildning alls, men blev ändå en storslagen expert).

Vi kan också konstatera att grundläggande utbildning inom bildningsområdet på grundskolor och gymnasier måste vara av största betydelse om människor ska bli bildade, och att vi måste slå vakt om det som ger unga människor bildningsmöjligheter: kunniga lärare och tid till ämnen som historia, samhällskunskap och språk, möjligheter att utveckla en kritiskt granskande attityd i en värld som översvämmas av lögn och manipulativa vinklingar, möjlighet att utveckla en kreativitet och nyfikenhet i bredaste mening så att lusten att lära och skapa väcks. Det är varken vinstgivande eller samhällsbevarande projekt, så här får vi inget gratis – bildning är något att kämpa för!

Ja, så till den bildade allmänheten, denna undflyende och eftersträvansvärda grupp – till dem som på något sätt har bildat och bildar sig själva. Hur kan man kvala in i denna trevliga gemenskap? Den som är på god väg är den som ifrågasätter och vill veta mer, och som inte nöjer sig utan tar reda på mer också. Att läsa, att diskutera och fråga, och att utvärdera det man läser och hör är nyckeln. Att aldrig släppa en jävel över bron opåsedd – och det gäller även om hen kommer med de finaste referenser. Man måste helt enkelt tänka igenom det som serveras, ställa sig frågor och bearbeta det, ibland med att läsa ännu mer eller diskutera ännu mer, ibland bara med att använda sin egen tankeförmåga. Hur vet man då att man klarade det? Här kommer det som är det bästa med den bildade allmänheten – det vet man helt enkelt inte! Så man måste alltid fortsätta vara nyfiken, lärande, forskande och kritisk. Och sin kritiska förmåga tränar man sen väldigt bra på dem som självbelåtet säger att just de tillhör den bildade allmänheten: kulturnissarna och tyckarna, samhällsdebattörerna och TV-soffa-debattfolket. Då kommer man förvånat att finna att många av dem inte hör hemma här... vilket är enormt välgörande och nyttigt för självförtroendet.

MARINA WEILGUNI

PS. Hemligt tips för bildningstörstiga: studiecirkel som anordnas av SKP är ett utmärkt sätt att lufta sina kunskaper, diskutera och ifrågasätta!

I artikeln "Lärarutbildning – bygge i förfall?" (Lärarnas Nyheter, 2012-11-15) fastställs att lärarstudenter kommer allt sämre rustade till högskolan.

Där konstateras att "dagens lärarstudenter, jämfört med såväl tidigare år som andra utbildningar, har lägre gymnasiebetyg, sämre resultat på högskoleprovet, sämre kognitiv förmåga, sämre ledaregenskaper, i större utsträckning rekryteras från lägre socialgrupper med mindre kulturellt kapital och från familjer med annat modersmål än svenska".

Men det är inte lärarutbildningen och studenterna som är ett problem. Utbildningen håller tvärt om toppkvalitet internationellt sett och flera studenter, speciellt bland de formellt obehöriga, är överkvalificerade. Problemet är snarare partipolitiskt. Det finns de politiker och regeringar som vill exploatera sjukvården och skolan. Vi har för många förståsigpåare och lekmän som vill uppfinna hjul år efter år. Men varför denna eviga nydaningspolitik? I vems intresse ligger denna självförstörelsedrift?

Det finns ett serbiskt ordspråk som säger: "Där två leker, finns inte plats för en tredje." Och det är precis vad det handlar om. Vi har för många politiska och ekonomiska intressenter som nästlat in sig i skolpolitikens värld, precis som inom sjukvårdens.

Låt utbildningsanordnarna själva få avgöra vilka kurser de vill satsa på. Och likadant i sjukvården: låt läkarna få vara läkare och inte politikernas gisslan. Politikerna har sina utvärderingar och enkätundersökningar som de baserar sina beslut på. Varför ska allting gå via lekmannamässiga politiker? Och varför ska staten vara topp-

styrd så in i nord? Det är ingen garanti att saker och ting håller måttet bara för att de går via högre instanser.

Att dagens lärarstudenter skulle ha lägre gymnasiebetyg är irrelevant ur kunskapsperspektiv. De kanske har högre grundskolebetyg i stället eller andra meriterande kompetenser. Det ena bör inte utesluta det andra.

Vad exakt är det som säger att individer som klarar högskoleprovet blir bättre lärare? Högskoleprovet är gravt missvisande och orättvist, då det fuskas för fullt och frågor och svar läcker ut på nätet.

Vad har kognitiv förmåga med skicklighet att göra? Albert Einstein hade lågt IQ, men räknas ändå som ett av världens största genier. Individer med utvecklad kognitiv förmåga blir av med den med åren, i synnerhet om de utsätts för negativ stress under en längre tid, vilket i sin tur kan leda till minnesluckor, emotionella problem och nedsatt kognitiv förmåga.

Ledaregenskaper är ingenting man kan förvärva eller plugga sig till. Det är någonting man formas till under lärings-, gesäll- och mästarstadierna.

Och vad är det som säger att lärare från lägre socialgrupper med mindre kulturellt kapital och från familjer med annat modersmål än svenska blir sämre lärare? Det är snarare tvärt om, att dessa ger ett större kulturellt kapitalvärde och är genuina guldkalvar för det svenska samhället.

Lärare från tvåspråkiga miljöer borde således ses som en tillgång och inte som en börda och belastning för systemet!

LJUBOMIR T. DEVIC, FIL. KAND.,
MEDLEM I SKÅNES FÖRFATTARSÄLLSKAP OCH ASLA

RÄDDA VARVEN

En tillbakablick på krisen på varven i Uddevalla och Göteborg på 1970-talet.

I maj 2017 kunde Sveriges Kommunistiska Parti, SKP, summera 100 år av kamp för arbete fred och socialism i Sverige. Det har varit en väg som gått över mången törnros.

I sammanhanget vill jag minnas just 1970-talet och kampen mot nedläggningen av varven i Uddevalla och Göteborg. Slakten av varven blev ett fruktansvärt slag inte bara mot två av rikets större industristäder utan mot hela vårt lands befolkning och framtid. Hur kunde detta få ske, och hur bedrevs motståndet mot nedläggningen av varven som påstods ha den största produktionen per capita i världen? Eller var det kanske just därför som Svenska Varv AB tillsammans med bankerna beslöt att skrota varven i Uddevalla och Göteborg?

En lärorik illustration över hur finanskapitalets kris går ut över folk och få är den dokumentärfilm som sommaren 2017 visades på Bohusläns Museum i Uddevalla. Strax före jultiden 1974 släppte Broströmskoncernen nyheten om att Eriksbergs Mekaniska Verkstad befann sig i kris. En jättelik slakt av samhälleliga tillgångar, oskattbara värden i form av maskiner, industrianläggningar, redskap, mänsklig arbetskraft och teknik började systematiskt läggas för fåfot i Göteborg och Uddevalla.

Men i Uddevalla som i Göteborg tog varvsarbetarna med stöd av den allmänna opinionen kamp mot regeringens och Svenska Varv AB:s beslut att skrota den svenska varvsindustrin. Kulturarbetare i Göteborg tog sitt politiska ansvar och flyttade målardukarna ut till varven och hamnen där de under flera veckor dokumenterade saker och ting, samt lyssnade på vad arbetarna hade att säga. Att rädda varven och därmed städer som Uddevalla och Göteborg hade inte varit en omöjlighet, men då måste de gränser som sattes av det borgerliga tänkesättet och den kapitalistiska produktionen sprängas.

Sverige förde då liksom nu en imperialistisk handelspolitik. Hade varvsarbetarna och Sveriges Kommunistiska Parti lyckats slå undan alla argument om att varvsarbetarna inte behövdes kunde man kanske tvingat Sverige att tillämpa jämställdhet med de av nykolonialism och imperialism förtryckta länderna i stället för att lägga ner varven. För i absolut mening fanns det ett skriande behov av fartyg. Angola, Moçambique, Vietnam, Indien ropade ef-

ter tonnage i sin strävan att få delta i världshandeln på lika villkor. Men nu lutade sig den socialdemokratiska regeringen och arbetsmarknadsminister Rune Andersson på kapitalet som tycktes ha tagit makten över riksdagshuset.

Det är ju på arbetets befrielse från lönsamheten och profithungern som hela samhällets framtid vilar. Endast arbetarklassen kan trygga de vunna framgångarna och bana väg för ett människovärdigt rättvist och rikt samhälle.

1969 sjösattes den första 200.000-tonnaren i Sverige. Dess höjd från botten upp till taket motsvarade ett bostadshus på 16 våningar. Den oljemängd fartyget fraktade skulle räcka till att köra med bil jorden runt 70 000 gånger. Under byggandet av skeppet hade svetsarna vid Arendalsvarvet svetsat 479 km rör, elektrikererna hade dragit in 59 km elkabel... I början av 70-talet var Sverige Europas största skeppsbyggnation med en årsproduktion på 2,5 km elkabel.

– När min far började här, låg där bara en slip. Vi bodde på Kungshöjd. Farfar jobbade också på Keillers verkstad, som Götaverken hette innan nya ägare tog vid 1916, säger Einar Wilhelm Andersson, född 1921 och med ett helt liv som varvsarbetare bakom sig. 1935 började han på Götaverken i Göteborg. De var 200 stycken utanför porten, när Einar och en kamrat sökte jobb där. Godtyckligt handplockades folk de ville ha. Einar var ung och billig arbetskraft, så han blev antagen. De flesta av varvsarbetarna anställdes från gång till gång. Låg det en båt inne hade de jobb ett par dygn med hårt slit, sen fick de gå. Bara plåtslagarna och ”nybyggarna” var ganska fast anställda.

1951 började han som elektriker på Lödöse varv och ett och ett halvt år senare var han tillbaka på Götaverken. När dessa intervjuer gjordes av Spartakus Konstförening 1978 arbetade Einar på Eriksbergs varv.

– Det har varit hårda tag, säger han. Jag jobbade mest på däck med vinscherna. På vintern kunde det vara 15 minusgrader och blåsa 15 sekundmeter nordlig vind. Många av gubbarna knäckte sig. Tårna mina ruttnade nästan väck och jag förfrös bena. På lill-fingret har jag fått en reumatisk frostskada.

1976 beslöt riksdagen att 12 000 varvsarbetare skulle bort och med dem

Eriksbergs varv. Einars livsverk och det som hans far och farfar byggt upp var inte längre värt något för dem.

”... sen kom Palme flängandes tillsammans med Sträng”

INTERVJU AV BERIT JONSVIK MED KJELL LUNDE FRÅN ARBETARDELEGATIONEN SOM RESTE TILL STOCKHOLM.

Varven hade varit en välsignelse för direktörer och för skeppsredare som gjort sig stora pengar på varvsarbetarna. Nu skulle de som skapat alla värden åt staden Göteborg tas bort. På varven samlade arbetarna in protestlistor och en delegation reste till Stockholm för att lämna över listorna till arbetsmarknadsminister Rune Johansson. En av delegaterna var Kjell Lunde.

– Vi skulle vara på arbetsmarknadsdepartementet klockan 10 så vi åkte nattåget, berättar han. Vi var ju glada och upprymda när tåget rullade in på perrongen för vi tänkte att nu skulle det bli något extra av alltihop.

Väl framme på departementet blev de först stoppade av vakten som sa ”Ingen fotografering!”.

– Till slut slapp vi i alla fall in till Åsling och där var ju fint och med blankpolerat mahognygolv, säger Kjell Lunde. Omsider kom också Åsling in. Vi satte oss runt bordet och visade fram våra listor med fyratusen underskrifter och la fram våra synpunkter på varvet och nedläggningen. Det blev en del diskussioner fram och tillbaks. Åsling mente att han kunde ingenting göra. ”Det ligger på riksdagens bord” och ”det är under utredning” sa Åsling.

– Sen gick vi till riksdagshuset och arbetsmarknadsminister Rune Johansson. Han ursäktade sig med ”vi har inte makten och kan ingenting göra.” Vi läste upp uttalandet och visade listorna.

– Nja sa Rune Andersson. Här är ju en massa utlänningar och polska namn. Vad vet de om vår varvsindustri!? Rune Anderson menade att vi hade lurat dom till att skriva under, men de utlandsfödda arbetarna har ju lika god reda på situationen, dom som vi.

– Sen gick vi in till Hallgren, kommunisten och där träffade vi Rolf Hagel. Vi pratade lite fram och tillbaks. Kommunisterna var ju eniga med oss och de hade sina motioner inne. De hade en bok med motioner som var en

halvmeter hög.

– Vi frågade efter Olof Palme men Hallgren svarade att Palme var uppe i Sundvall.

– Men när vi sen gick in i restaurangen i riksdagshuset kom Palme slängandes in tillsammans med Gunnar Sträng. Vi gick runt och tittade i riksdagshuset och där fanns många statyer av Branting och Wigforss. Det var flott värre!

ENADE VI STÅ, SPLITTRADE VI FALLA

– Om jobben kan räddas hänger på enheten bland oss varvsarbetare... om vi kan kämpa. För de gör vad de kan för att splittra oss. Vi omplaceras från andra varv och det är inte till fördel för oss. När gamla arbetsgång slås sönder med den kamratkänsla som vuxit fram efter en lång tids arbete tillsammans. Detta är förstås en medveten taktik från företaget. De använder sig också av en stor rörlig arbetsstyrka som under dagen sprids ut på olika ställen där de jobbar ensamma. Svetsarna

exempelvis flyttas ständigt från ett förmansområde till ett annat.

Många arbetslag lyckades emellertid inta en kollektiv hållning gentemot företaget. Men den utan jämförelse största källan till splittring är den vacklan som socialdemokraterna i fackföreningen sprider. Detta sa arbetarna på Arendalsvarvet i Göteborg 1978 när jag träffade dom. Ena dagen fick de höra att Arendal var konkursdrabbat. På nästa fackliga möte sas det att varvet gick med hundratals miljoner i vinst.

Det talades också mycket om alternativ produktion; spårvagnar, motorcyklar, datamaskiner men sådana projekt skulle bara vara att flytta arbetslösheten från en bransch till en annan. Det löser inte kapitalismens kris. I stället måste ju socialismen föras fram som den enda möjliga utvägen.

CHARLOTTE SVÄRDSTRÖM

Bertolt Brecht: Jag har hört att ni inte vill lära er nåt

Jag har hört att ni inte vill lära er nåt
och då drar jag en slutsats: ni är miljonärer.
Er framtid är trygg – den ligger
ljus framför er. Era föräldrar
har sett till att ni inte ens skuffar tårna
på vägens grus. Då behöver du ju
inget lära. Du kan fortsätta vara
precis så, som du är.

Skulle det ändå bli vissa problem,
eftersom tiderna,
som jag hör, är osäkra,
så har du ju dina ledare som säger exakt
vad du ska göra så att allt blir bra.
De har läst på hos dem
som vet vilka sanningar
som gäller för alla tider
och känner till recept som alltid hjälper.

Med så många på din sida
behöver du inte lyfta ett finger.
Men det förstås, om det inte vore så här
skulle du behöva lära dig nåt.

ÖVERS. M WEILGUNI

**Det skolpolitiska programmet finns nu
att beställa på particentralen
08-735 86 40 eller via E-post skp@skp.se**

**Har du något att berätta?
Mejla: riktpunkt@skp.se**

ISSN 1102-7010

Riktpunkt

Utges av SKP Ans. utg.: Håkan Jönsson

Flyghamnsgatan 1, 128 35 Skarpnäck

Tel: 08-735 86 40

Pren-pris helår 300,-, kvartal 75,-

Postgiro: 421 53 84-1 Bankgiro 636-7080

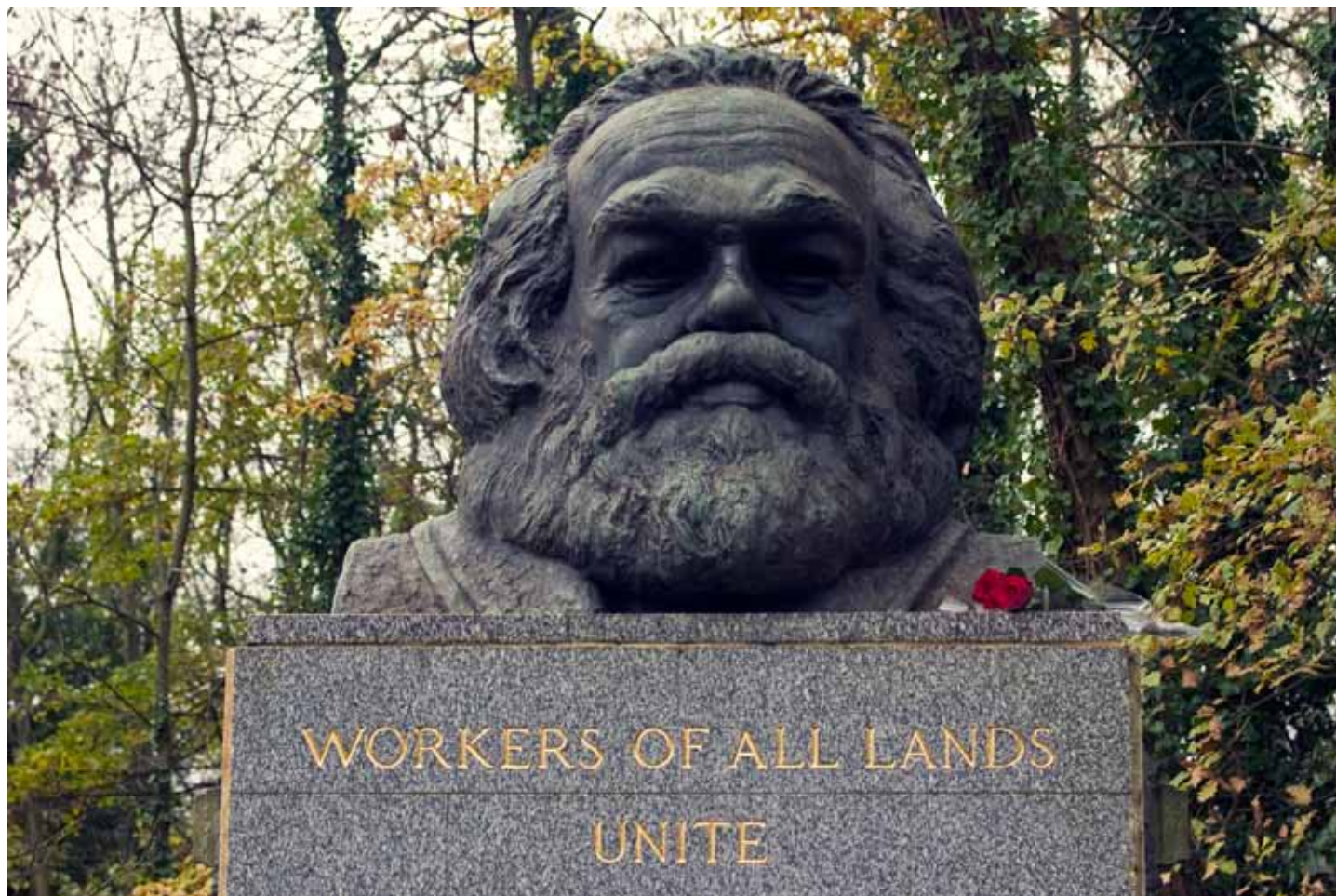

Foto: Ann Wuyts/flickr

Karl Marx verk Kapitalet 150 år

Förra månaden uppmärksammades det att det var 150 år sedan första volymen av Karl Marx livsverk "Kapitalet" publicerades 1867, närmare bestämt Kapitalet: en kritik av den politiska ekonomin. Den första svenska översättningen av Kapitalet utkom i början av 1930-talet, men i en tid av skenande kapitalism är Marx idag mer aktuell än någonsin. Kapitalet förblir den mest djupgående och tankeväckande studien om det kapitalistiska systemets funktionssätt och den räknas än idag som samhällsvetenskapens och den historiskt-politiska idédebattens mest betydande verk. Karl Marx var kapitalis-

mens främste kritiker och enligt honom var det kapitalistiska systemet en historieförändrande och samhällsomformande institutionell struktur, främst för att det skapar sina egna dödgärvare, proletariatet. Kapitalismens centrala drivkraft är profitbegäret.

Idag, 150 år efter publiceringen av Kapitalets första volym handskas kapitalismen fortsatt med effekterna av de ständigt återkommande kriserna och deras medföljande politiska instabilitet.

Sveriges Kommunistiska Parti

Flyghamnsgatan 1, 128 35 Skarpnäck * Tel: 08-735 86 40